

SIIRTOLAISUUS

MIGRATION

3/2017

1. OMAN ÄIDINKIELEN SYNTY
2. UUDISTUVA RUOTSINSUOMALAISUUS
3. JOUNI KORKIASAARI ELÄKKEELLE

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

44. vuosikerta / Volume 44
ISSN 0355-3779 (painettu)
ISSN 1799-6406 (verkkójulkaisu)

Päätoimittaja / Editor-in-Chief
Tuomas Martikainen

**Toimitussihteeri / Editorial
Assistant**
Kirsi Sainio

Toimittaja / Editor
Elli Heikkilä

Taitto / Layout
Kirsi Sainio

Julkaisija / Publisher
Siirtolaisuusinstituutti
Migration Institute of Finland

Tilaushinta / Subscriptions
4 numeroa / nummer / issues
20 € / vuosi / år / year

Painopaikka / Print
Painosalama Oy

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet
ovat heidän omiaan.

SISÄLTÖ

3

TUOMAS MARTIKAINEN

Tragediasta eteenpäin

5

JARNA PIIPPO

Näkökulmia oman äidinkielen opetukseen:
perheiden ratkaiseva panos

10

ANNIKA KOSKELAINEN

Uusistuva ruotsinsuomalaisuus

14

JUHA TAINIO

Oskari Tokoi

17

EERO SORILA

Maanviljelys ja avaruus: suomalaisia
Onnenjärvellä Kanadassa

22

KOLUMNIT:

PASI SAUKKONEN

24

ANTERO LEITZINGER

26

TELLERVO LAHTI

Suomen Siirtolaisuusmuseon kuulumisia

28

SEMINAARIT

34

KIRJA-ARVIOT

38

UUTISIA

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Migration Institute of Finland
Eerikinkatu 34, 20100 Turku
Finland

Puh. / Tel.
+ 358 2 2840 440
kirsi.sainio@utu.fi
www.siirtolaisuusinstituutti.fi
www.migrationinstitute.fi

PÄÄKIRJOITUS

Tuomas Martikainen

Toimitusjohtaja, FT, dosentti
Siirtolaisuusinstituutti

Tragediasta eteenpäin

Avainsanat: Turun puukotus, maahanmuutto

Turun keskustassa tapahtui 18. elokuuta puukotusten sarja, jonka tekijäksi epäillään vuonna 2016 maahan saapunutta marokkolaista turvapaikanhakijaa. Kaksi henkeä kuoli ja kahdeksan loukkaantui. Tekoa epäillään terrorismiksi ja se oli tekotavaltaan samankaltainen kuin mitä muualla Euroopassa on tapahtunut. Tekijä napattiin kiinni vain muutamia minuutteja puukotusten alkamisesta. Läsnäolijat osoittivat suurta rohkeutta jahtaamalla hyökkääjää ja poliisi onnistui hyvin kiinniotossaan. Tekijä jäi eloon ja joutuu vastaamaan teostaan.

Tapahtuma sai kansainvälistä huomiota ja myös omat ulkomailla asuvat tuttavani tiedustelivat pian tapahtuneen jälkeen olenko kunnossa. Maailma on pieni ja uutiset liikkuvat nopeasti. Samoin huhut. Kun tieto tapahtumasta levisi, niin sosiaalinen media oli täynnä arvailuja ja spekulatiota. Suuri osa näistä meni pieleen, mutta silti sosiaalisesta mediasta oli apua tilanteen hahmottamisessa. Kaikkea kuulemaansa ei muutoinkaan kannata uskoa. Viranomaiset ja suuret mediat toimivat pääsääntöisesti vastuullisesti ja kertoivat vain asioita, jotka oli varmistettu.

Puukotuksista ja epäilyistä terroristisesta teosta tulee nyt osa suomalaista pakolais- ja maahanmuuttopolitiikkaa, joka on jo entuudestaan käy ylikierroksilla. Ylipäätään kansainväliseen liikkuvuuteen, maahan- ja maastamuuttoon, liittyvät kysymykset jatkavat nousuaan poliittisen keskustelun keskiöön. Tragedioiden ja surun keskellä on tärkeä muistaa, että muuttoliikkeet ovat monimutkainen ilmiö, eikä niitä kannata typistää

yksittäisiin asioihin, kuinka mieltä kuohuttavia ne ovatkaan. Siirtolaisuusinstituutilla on tässä oma tärkeä roolinsa asiantuntijatiedon tuottajana ja jakajana.

Uutisia

Siirtolaisuusinstituutin kautta aikain pitkäaikaisin työntekijä, Jouni Korkiasaari, siirtyy viettämään ansaittuja eläkepäiviään. Jouni on kaikille instituutin kanssa tekemisissä olleille tuttu hahmo, joka osaa auttaa asiassa kuin asiassa. Vuonna 1980 ”tuuttilaiseksi” tullut Jouni on raskaansarjan suomalaisen siirtolaisuuden tuntija, eikä hänen saappaitaan ole helppo täyttää. Panostamme edelleen ulkosuomalaisuuden tutkimukseen ja tulemme hakemaan syksyn aikana uutta vastaavaa tutkijaa täyttämään Jounin jättämää aukkoa.

Toimettomaksi Jouni ei kuitenkaan jää. Yhdessä instituutin edellisen johtajan Ismo Söderlingin kanssa Jouni alkaa tehdä päivitettyä katsausta suomalaisesta siirtolaisuudesta. Tiimiä jatkaa emeritusprofessori Hannu Katajamäki, joka puolestaan tekee yleisesityksen maan sisäisistä muuttoliikkeistä ja aluekehityksestä Suomessa. Tämä suomalaisia muuttoliikkeitä käsittelevä kahden tutkimuksen kokonaisuus tulee tarpeeseen, sillä vastaavia yleisesityksiä ei ole saatavilla. Teokset valmistuvat vuoden 2019 aikana.

Viime syksynä vastaavaksi tutkijaksi valittu dosentti Marja Tiilikainen aloitti Suomen Akatemian akatemiaturkijan kautensa päätyttyä instituutissa syyskuun alussa. Marja on tunnetuimpia suomalaisia maahanmuutto-

tutkijoita ja hänen erikoisalanaan ovat somalialaiset, mutta hän tuntee laajasti myös muuta aihepiiriin liittyvää. Toivotamme Marjan tervetulleeksi joukkoomme.

Siirtolaisuusinstituutin suomenruotsalaisiin muuttoliikkeisiin keskittynyt Centret för Svenskfinland, joka toimi vuodesta 2014 alkaen Kruunupyyn kansanopiston yhteydessä, on muuttanut Vaasaan syyskuun alussa.

Centret toimii Åbo Akademin Vaasan tilojen yhteydessä Kvarnen-rakennuksessa. Muutto mahdollistaa aikaisempaa tiiviimmän yhteistyön akateemisen yhteisön kanssa. Olemme kiitollisia Kruunupyyn kansanopistolta saamastamme tuesta ja vaikka siirtyminen on haitteka, niin mahdollisuuksia yhteistyöhön on varmasti myös jatkossa.

Tragedy and beyond

On 18th September a series of stabbings took place in Turku city centre. The suspect was arrested only a few minutes after the incident began. Two people died and eight were injured. The suspect is an asylum seeker of Moroccan origin and police consider it an act of terrorism. Bystanders showed great courage in helping the victims and chasing the suspect. The suspect was shot in his leg, but stayed alive and will be prosecuted in due course.

The event received instant international attention and even my faraway friends queried whether I am affected. Locally, social media was instantly full of speculation and rumours. Most of it was untrue. The event was a good reminder that one should always check information from several trustworthy sources. National authorities and traditional media turned out to be most reliable sources, even though they lacked in speed.

We will see how the Turku event affects Finnish immigration, refugee and integration policy, but we can be certain that it has left a mark on collective thought. I just hope that even amidst tragedy responsible decision makers understand the complexity of international migrations and related phenomena and avoid easy solutions, as they seldom change anything for the better. As for the Institute, we aim to help decision makers and others to have a balanced view on migration-related phenomena.

News

Our longtime co-worker, Jouni Korkiasaari, will retire during this year. Just about everyone who has visited the Institute knows Jouni and he has been active in both North America and Sweden too. Jouni's knowledge and skills in relations to Finns abroad are unique and it will not be easy to fill the gap. The Institute, nevertheless, is committed to continue the research focus on Finns abroad and we will recruit a new researcher to continue on the topic.

In September this year, Dr. Marja Tiilikainen joined the Institute as a senior researcher. Her area of responsibility will be on immigration and migrant integration related questions. Marja is one of the best-known researchers in her field and we welcome her wholeheartedly to be part of the crew. She worked previously in the University of Helsinki.

The Migration Centre of Swedish-speaking Finland moved from Kronoby, near the city of Karleby, to the city of Vaasa this September. In Vaasa, the Centre is located in Åbo Akademi University's premises that provides ample opportunities for close academic collaboration that also was the key motive for the move. We are extremely grateful for Kronoby folkhögskola and other local supporters for the time in Kronoby and still hope to remain in contact.

Jarna Piippo

Yliopistonlehtori (ma.), FT
Nykykielten laitos, Helsingin yliopisto

Näkökulmia oman äidinkielen opetukseen: perheiden ratkaiseva panos

Avainsanat: espanja, monikulttuurisuuskasvatus, oman äidinkielen opetus, perintökieli, portugali

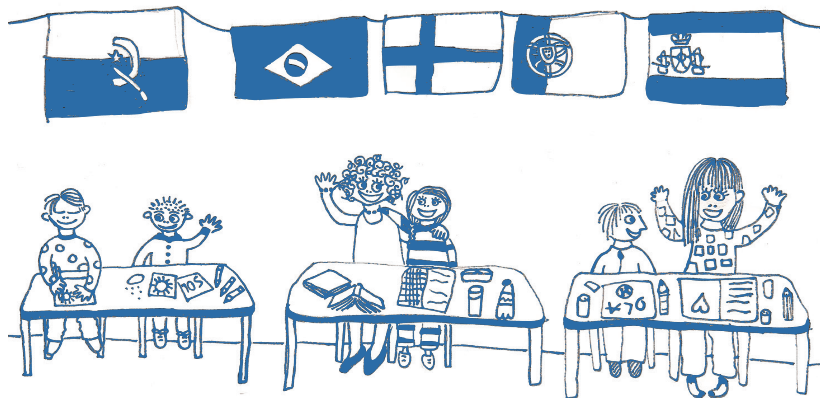
Suomen perustuslain 17. §:n mukaan saamelaisilla, romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Valtio tukee oman äidinkielen (kotikielen, ylläpitokielen) opetusta, joka on perusopetusta täydentävää ja oppilaille vapaaehtoista. Kuntien ja yksittäisten opettajien käytänteistä riippuu, millaista kielenopetusta on tarjolla. Vanhemmista taas riippuu, puhuvatko oppilaat ylipäättään kyseisiä kieliä "äidinkielenä". Tässä artikkelissa tarkastellaan, miten espanjan ja portugalin oppilaiden vanhemmat onnistuvat välittämään kieltään lapsilleen. Kyselytulosten perusteella hyvin: kieltä käytetään kotona, lasten suullinen kielitaito on hyvä ja asenteet kieltä ja kulttuuria kohtaan myönteiset. Opetukseen osallistuu kuitenkin vain pieni osa siihen oikeutetuista, ja kyselyyn vastasivat siten kielikasvatukseen erityisesti panostavat vanhemmat. Kaikki eivät syystä tai toisesta voi tai halua ylläpitää omaa kieltään. Vanhemmat – ei koulu eivätkä viranomaiset – ovat kuitenkin viime kädessä vastuussa kielistään. Heidän tulisi myös valvoa, että lapsia rohkaistaan käyttämään kieliä kaikessa koulun toiminnassa, kuten uusissa opetussuunnitelman perusteissa sanotaan.

Suomi on yksi harvoista maista, missä kunnat voivat halutessaan anoa valtionavustusta peruskoululaisten oman äidinkielen opetukseen. Muualla vähemmistökieliset yhteisöt järjestävät tällaista opetusta yleensä itse. Sen haasteet ovat kuitenkin samat eri puolilla

maailmaa: ryhmät ovat taitotasoltaan ja ikärakenteeltaan epäyhtenäisiä, päteviä opettajia on vaikea löytää, tuntimäärät ovat pienet, opetus järjestetään koulupäivän ulkopuolella usein kaukana kotoa, se ei ole suunnitelmallista eikä valmiita oppimateriaaleja ole saatavilla. Opettajien tehtävä onkin lähes mahdoton, jos vanhemmat eivät itse kannu vastuuta kieltensä välittämisestä jälkipolvelle.

Oman äidinkielen opetuksen ensimmäiset oppilaat 1970-luvun alkupuolella olivat Chilen poliittisten pakolaisten lapsia. Nykyään suurin osa espanjan ja portugalin oppilaista on syntynyt Suomessa kaksikielisiin perheisiin eikä enää hallitse näitä kieliä äidinkielenomaisesti. Tutkin väitöstyössäni opetusta kielipoliittisesta, didaktisesta ja sosiolingvivistisestä näkökulmasta: Miten viralliset asiakirjat ohjaavat opetusta ja miten kunnat sen käytännössä järjestävät? Miten opettajat suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat opetustaan? Millaisia ovat oppilaat ja heidän kieliyhteisönsä?

Analysoin keräämiäni dokumentti-, tilasto- ja kyselyaineistoja Urie Bronfenbrennerin (2005) ekologisen systeemiteorian pohjalta rakentamani kielenkehityksen mallin avulla. Kirjoitin aiemmin suomeksi kuntien ja opettajien toimijuudesta (Piippo 2017a ja 2017b). Tässä keskityn vanhempien osuuteen oman äidinkielen ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Jokainen perhe on erilainen ja sen (kieli)tilanteet muuttuvat, ja jokaisella oppilaalla on oma, ainutlaatuinen kielellinen elämäkertansa. Ta-

paustutkimukseni käsitti lisäksi vain kaksi kieltä, espanjan ja portugalin, joiden asema on keskenään hyvinkin erilainen. Tutkimustulokset ja niihin vaikuttavat tekijät lienevät silti osittain yleistettävissä.

Opetuksen suunnittelun ja järjestämisen kannalta on tärkeää tuntee sen kohde-ryhmä. Lähetin siis oppilaiden vanhemmille sähköisen kyselyn, jossa tiedusteltiin heidän ja heidän lastensa kokemuksia ja käsityksiä opetuksesta ja samalla kerättiin tietoa kielten käytöstä, taitotasosta ja kielellisistä asenteista. Ei tiedetä, minkä kielten opetukseen osallistutaan eniten ja miksi; espanjan ja portugalin opetukseen osallistuu pääkaupunkiseudulla noin viidennes siihen oikeutetuista oppilaisista. Kyselyyn puolestaan vastasi viidesosa näiden vanhemmista – todennäköisesti kaikkein tiedostavin ja aktiivisin pieni joukko, joka tukee kaikin keinoin lasten monikielisen kompetenssin kehittämistä. Toisenlaisia tuloksia olisi voitu saada, jos kysely olisi lähetetty niille, joiden lapset eivät osallistuu opetukseen. Suomessa on nykyään kielipoliittisesti korrektia puhua monikielisydestä tavoiteltavana rikkautena, mitä se varmasti onkin niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta. Suuri osa maahanmuuttajista ei kuitenkaan kykene tai ole halukas välittämään omaa kieltään lapsilleen, mistä heitä saatetaan kritisoida ja syyllistää, kuten eräs äiti toteaa:

Jos minä äitinä en olisi koskaan onnistunut saamaan lastani puhumaan ja vastaamaan minulle espanjaksi, tuntisin että minua jollakin tavalla arvostellaan siitä, että en ole onnistunut luomaan yhteistä kieltä.

Jos vanhempi yrittää ypöyksin ilman mitään tukea ja vastakaikua puhua kieltään, se voi käydä ylivoimaisen raskaaksi. Moni ei yksinkertaisesti ehdi ja jaksa panostaa kieleen. Toiset taas pyrkivät suojelemaan lapsia silloin,

kun erilaisuus on taakka ja tuottaa eriarvoisuutta ja syrjintää. Lapset ja nuoret haluavat yleensä olla samanlaisia kuin muut ja sulautua joukkoon. Suomen kieltä pidetään lisäksi avaimena menestykseen.

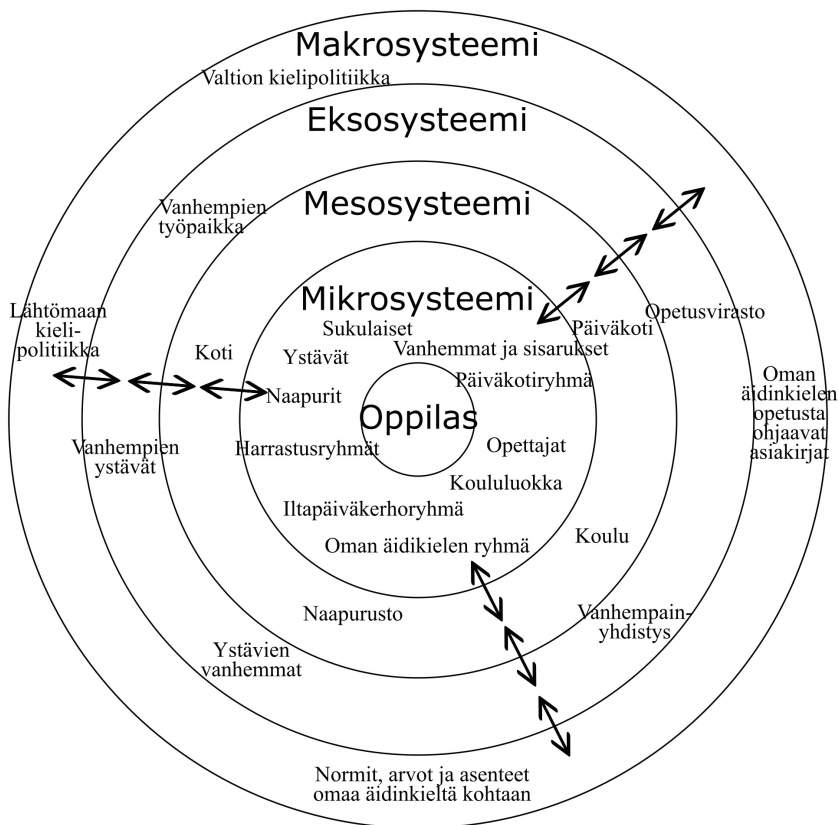
Espanjan- ja portugalinkieliset numeroina

Kieliyhteisöjen suuruus vaikuttaa ratkaisevasti opetusryhmien muodostamiseen. Suomessa asuu yhteensä noin 9 000 ihmistä, joille espanja (7 025) tai portugali (1 967) on rekisteröity äidinkielleksi. Määrä on noussut voimakkaasti viime vuosina, ja suurin osa tulijoista on hedelmällisessä iässä. He ovat jakautuneet eri kaupunginosiin niin, että ainakaan pääkaupunkiseudulla ei ole ”iberokortteleita”. Tämä vaikeuttaa opetuksen ja muun yhteisen toiminnan, kuten vaikkapa omankielisen iltapäiväkerhon, järjestämistä kodin lähellä.

Espanjankielisistä 23 % ja portugalkielisistä 30 % on työttöminä, minkä lisäksi noin joka viides kuuluu ryhmään muut työvoiman ulkopuolella olevat (SVT, 2017). Tämä ei edistä kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan, mutta lasten kielitaitoa kyllä, jos vanhemmilla on mahdollisuus viettää enemmän aikaa näiden kanssa.

Noin 2000 elää avio- tai avoliitossa, jossa on yhteisiä lapsia; 30 isää ja 300 äitiä elää yksin lasten kanssa. Tutkimukseen osallistuneiden lapsista kolme neljästä on kaksikielisiä ja elää kahden kulttuurin perheessä, kaksi kolmesta molempien vanhempien kanssa ja loput vuorotellen molempien tai vain toisen luona. Jos vanhempi ei asu lapsen kanssa, hänen täytyy olla erityisen aktiivinen ja sinnikäs kielen suhteen.

Vain kolmasosalle kouluikäisistä lapsista on rekisteröity espanja/portugali äidinkielleksi, eli heidän kaksikielisyytensä saattaa jäädä koulussa täysin näkymättömäksi ja heiltä voidaan joissakin kunnissa evätä oikeus kielen opetukseen. Kaikki vanhemmat eivät tiedä, että

Malli lapsen kielenkehitykseen vaikuttavista tekijöistä – mikä on espanjan/portugalin osuus ja asema eri kerroksissa?

äidinkieliä voi virallisesti olla vain yksi, kuten käy ilmi erään äidin vastauksesta: "Luulen että olemme rekisteröineet molemmat kielet."

Espanjan ja portugalin asema Suomessa ja maailmalla

Yleiset asenteet eri kielten puhujia kohtaan ja kielten asema vaikuttavat niiden käyttöön ja opiskeluhaluihin. Espanja ja portugali ovat virallisia kieliä liki 30:ssä eri maassa Euroopassa, Amerikassa, Afrikassa ja Aasiassa. Espanja on ollut suosituimpia vieraita kieliä aikuisopiskelijoiden keskuudessa, ja yliopistossa sitä on voinut opiskella pääaineena 1980-luvun alusta asti. Sen opetus on lisääntynyt jatkuvasti peruskouluissa ja lukioissa, omana äidinkielenä sitä opetetaan noin 15 kunnassa, ja se on myös opetuskieli suomi-espanja-luokissa. Jo taaperot voidaan laittaa espanjankielisiin päiväkoteihin. Espanjan valtio edistää kieltä voimakkaasti, ja myös vähemmistökieliä tuetaan – meilläkin voi sen ansiosta opiskella katalaania, galegoa ja baskia.

Jos espanjaa pidetään "kansainvälisenä", portugali puolestaan on edelleen Suomessa ns. "harvinainen kieli". Vasta kesällä 2017 järjestettiin ensimmäistä kertaa valintakoe portugalin opintosuuntaan Helsingin yliopiston uudessa kielten kandiohjelmassa. Portugalia ei ilmeisesti tällä hetkellä tarjota vieraana kielinä missään koulussa, vaikka ylioppilaskirjoituksissa sen kokeen voikin suorittaa. Omana äidinkielenä sitä opetetaan vain muutamissa kunnissa. Opetusta hankaloittaa käsitys, jonka mukaan Portugalin ja Brasilian varieteetit ovat niin erilaisia, että niitä ei voi opiskella samassa luokkahuoneessa. Eripuraa on syntynyt myös portugalinkielisten maiden yhdessä allekirjoittamasta oikeinkirjoitussopimuksesta, jota moni kieltäytyy noudattamasta.

Suuri osa vanhemmista epäisi oikeuden oman äidinkielen opetukseen niiltä, jotka eivät hallitse kieltä sujuvasti, ja passittaisi heidät vieraan kielen tunneille. Kuten sanottu, portugalia ei ole tarjolla, eikä espanjaakaan joka koulussa. Hallituksen kieltenopetuksen varhentamisen kärkihankkeen tarkoituksena on

myös laajentaa kielivalikoimaa. Näitä kahta suurta maailmankieltä ei kuitenkaan mainita erityisavustuksia saaneissa hankkeissa (Opetushallitus, 2017).

Asenteet ja mielikuvat

Espanjan- ja portugalinkieliset ovat harvoin esillä julkisuudessa, ja heihin suhtaudutaan ehkä neutraalimmin kuin joihinkin muihin; harvalla oli kokemuksia kaltoin kohtelusta. Kantasuomalaisen mielikuvat portugalinkielisistä maista ovat ristiriitaisia. Ensimmäiseksi mieleen tulevat hyvä ruoka, viini, aurinko, hiekkarannat, tanssi, musiikki ja ystävälliset ihmiset, mutta heti perään köyhyys, rikollisuus, korruptio, epätasa-arvo, slummit, katulapset, sota ja luonnonkatastrofit. Kyseisiä maita käsittelevistä uutisista suurin osa liittyi (vuoden 2016 alkupuoliskolla) talousongelmiin, korruptioskandaaleihin ja veroparatiisiin sekä urheiluun – jalkapallon Euroopan-mestaruuskilpailujen ja Rion kesäolympialaisten takia – ja ulkomaalaisiakin uhkaaviin ryöstöihin, saasteisiin, zika-virukseen ja työmaannonnettomuuksiin. (Piippo & Espada, tulossa.)

Oppilaiden mielikuvat näistä maista ovat myönteisiä. Ne liittyvät tunteisiin ja läheisiin (onni, ilo, hellyys, perhe, ystävät), kulttuuriin (tavat ja perinteet, ruoka, musiikki), sääoloihin (lämpö, aurinko) sekä "siestaan ja fiestaan" (loma, vapaus, matkat, juhlat, leikki, ranta, surffaus, jalkapallo, shoppailu). Kielenä espanjaa pidetään helppona ja portugalia taas vaikeana; lapsihan omaksuu yhtä helposti minkä tahansa äidinkielen, mutta espanjan ääntäminen, oikeinkirjoitus ja rakenteet ovat yksinkertaisempia kielen opiskelijalle. Molempia pidetään tärkeinä ja hyödyllisinä, vaikka Suomessa niitä ei katsotakaan arvostettavan.

Sekä ulkopuolisten että lasten omat asenteet kaksikielisyyteen ja kahden kulttuurin identiteettiin ovat pääosin myönteisiä. He kokevat kuitenkin joskus häiritsevänä sen, että heihin suhtaudutaan erilaisina, vaikka he itse tuntevat olevansa "normaaleja". Jos nuoren parhaat kaverit ovat kantasuomalaisia, hän ei halua korostaa maahanmuuttajataustaansa; se taas jonka kaveripiiri on monikulttuurinen, on usein taustastaan erityisen ylpeä ja äänekkäs. Moni liikkuu sujuvasti sulautuen eri ryhmiin eri maissa.

Kielten käyttö, kielitaito ja koulumenestys

Oppilailta yleensä edellytetään, että heillä on peruskielitaito ja että he käyttävät kieltä päivittäin kotona – tätä ei kuitenkaan kontrolloida. Kyselyyni vastanneista espanjan/portugalinkielisistä äideistä ja isistä suurin osa puhuu kieltä lastensa kanssa, ja puolisonkin

kanssa noin puolet. Jopa monet suomalaisäidit puhuvat toista kieltä päivittäin ja pyrkivät tarjoamaan myös muita kanavia kieleen: radion, television, internetin, luettavaa, pelejä, harrastuksia ja tapaamisia, matkoja ja yhteyden lähtömaassa oleviin sukulaisiin, eritoten isovanhempiin.

Vapaaehtoisvoimin järjestetään leikki- ja lukupiirejä, juhlia ja Kolibrí-kulttuurifestivaaleja. Brasilian suurlähetystön opettaja pitää lasten kielikerhoa. Silti suomi on hallitseva kieli lähes kaikkialla, kun espanja/portugali taas rajoittuu lähinnä perhepiiriin ja suulliseen käyttöön. Kielen kouluopetusta pidetään siksi ensiarvoisen tärkeänä, kuten toteaa tyypillinen kyselyyn vastannut suomalaisäiti, joka on espanjalaisen miehensä kanssa onnistunut välittämään "isänkielen" lapsilleen:

Molemmat lapsemme -- puhuvat erinomaista espanjaa ja ymmärtävät sitä "ilman suurempaa stressiä" sillä tavoin että isä puhuu ainoastaan espanjaa heille ja heille on luettu paljon espanjaksi + dvd:t vain espanjaksi. Lisäksi tietenkin se että pystymme käymään pari kertaa vuodessa Espanjassa auttaa. Me emme kuitenkaan ole opettaneet lapsiamme lukemaan/kirjoittamaan espanjaksi joten se, että opetusta järjestetään on meistä todella hienoa. Eniten toivoisimme ehkä enemmän tietoa opettajalta miten tunnilla menee, mitä siellä opitaan -- olisi kiva jos olisi tehtäviä/läksyjä enemmän niin kirjoittaminenkin varmasti alkaisi sujumaan paremmin -- lisäksi koulun ulkopuolella voisi olla jotain aktiviteettiä esim. kerran lukukaudessa joku tapaaminen kaikkien espanjankielisten lasten kanssa jotka osallistuvat opetukseen. Liikaa aktiviteetteja ei taas voi olla koska lapset harrastavat paljon muuten.

Äidinkielen hallinnan ja hyvien oppimistulosten välillä on todettu kiistaton yhteys. Oman äidinkielen opetuksen vaikutuksesta koulumenestykseen on sen sijaan saatu ristiriitaisia tuloksia muissa Pohjoismaissa. Myös sen oppimistuloksia on hyvin vaikea arvioida, eikä niitä Suomessa ole tutkittu. Kyselyyn vastanneiden vanhempien mukaan heidän lastensa suomen taitotasoa on hyvä kaikkialla kielen osa-alueilla ja jos ei ole, nämä ovat saaneet tukiovetusta.

Puhuttua portugalia/espanjaa lapset ymmärtävät ja tuottavat samoin sujuvasti, mutta lukeminen ja kirjoittaminen on vajavaista. Sisaruksista vanhimmat yleensä oppivat kielen parhaiten, sillä viimeistään kouluiässä suomesta tulee hallitseva kieli, jota he alkavat

puhua myös kotona pikkusisarusten kanssa. Ratkaisevaa varhaiselle kielenomaksumiselle on se, kumman kielen puhuja on lasta pienenä hoitanut; eräässä tapauksessa esikoinen oppi isän hoivissa ensin suomea, kuopus taas äidin hoivissa espanjaa. Lapset ovat motivoituneita koulunkäyntiin ja viihtyvät ja pärjäävät koulussa erinomaisesti.

Vanhempien toimijuus

Lopuksi annan puheenvuoron isälle ja äidille, jotka edustavat vanhempien oman aktiivisen toimijuuden kahta ääripäätä. Kumpikaan ei vastannut kyselyyn. Isä ei itse hallitse kotimaansa virallista kieltä portugalia. Hän piti portugalintaitoa kuitenkin niin tärkeänä, että toi kaksi kielitaidotonta lastaan kesken lukuvouden, kesken portugalintunnin luokan ovelle ja sysäsi kaiken vastuun opettajalle tokaistamalla englanniksi: "You are the teacher, it's your job to teach them."

Äiti puolestaan perusti omat äidinkielen ryhmät ja päättää itse mitä niissä tehdään, koska ei ollut tyytyväinen kunnan järjestämään opetukseen:

Maksamme yksityiselle opettajalle, joka opettaa lapsillemme espanjaa. -- Järjestelmä toimii loistavasti, sillä minä ostan kirjat kaikille, ja vanhemmat maksavat ne jälkepäin. Etenemme kirjojen mukaan. Me vanhemmat voimme vaikuttaa siihen, miten paljon asioita käsitellään, koska olemme yhteyksissä opettajaan sähköpostitse ja kerromme hänelle miten opinnot sujuvat. Sanomme esimerkiksi että haluamme että joka tunnilla luetaan joku kertomus -- Meidän vanhempien pitää auttaa lapsia paljon tehtävien kanssa. Joka viikko käytetään ainakin tunti espanjan tehtävien tekemiseen kotona, ja on tunti opetusta.

Vastuu vähemmistökielten ylläpidosta ja kehittämisestä pitäisi jakaa kaikkien osapuolten kesken. Viranomaisten ja opettajien tulisi ohjata vanhempia kielikysymyksissä ja ottaa nämä mukaan oman äidinkielen opetuksen suunnitteluun. Koko kieliyhteisö pitäisi kutsua mukaan tunneille jakamaan taitojaan,

osaamistaan ja materiaalisia resurssejaan. Perheiden panosta ei voi kuitenkaan kukaan muu korvata.

Lähteet

- Bronfenbrenner, Urie (toim.) (2005). *Making human beings human. Bioecological perspectives on human development*. Thousand Oaks, London, Delhi: Sage.
- Opetushallitus (2017). *Kielten kärkihanke – kieltenopetuksen varhentaminen, kehittäminen ja lisääminen*. Helsinki: Opetushallitus [viitattu: 5.7.2017]. Saatavilla: <http://www.oph.fi/kehittamishankkeet/kielten-karkihanke>
- Piippo, Jarna (2016). *Línguas maternas no ensino básico: espanhol e português na área metropolitana de Helsinquia*. [Äidinkielen perusopetuksessa: espanja ja portugali Helsingin seudulla.] Väitöskirja. Helsingin yliopiston nykykielten laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/168134>
- Piippo, Jarna (2017a). Näkökulmia oman äidinkielen opetukseen: kuntien kirjavat käytänteet. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* 12.4.2017. Saatavilla: <http://www.kieliverkosto.fi/article/nakokulmia-oman-aidinkielen-opetukseen-kuntien-kirjavat-kaytanteet>
- Piippo, Jarna (2017b). Näkökulmia oman äidinkielen opetukseen: opettajien osuus. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, syyskuun avoin numero, 13.9.2017. Saatavilla: <http://www.kieliverkosto.fi/article>
- Piippo, Jarna & Francisco Espada (tulossa). *Futebol, pastéis e castelos de areia – como diversificar as imagens da lusofonia?* [Jalkapallo, piiraat ja hiekkalinnat – miten monipuolistaa kuvia portugalinkielisestä maailmasta?] Melo-Pfeifer, Sílvia & Simões, Ana Raquel (toim.) *Plurilinguismo vivido, plurilinguismo desenhado: estudos sobre a relação dos sujeitos com as línguas*. Coleção "Encontros na Língua Portuguesa". ESES: Santarém.
- SVT Suomen virallinen tilasto (2017). *Työssäkäynti* [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 5.7.2017]. Saatavilla: <http://www.stat.fi/til/tyokay/index.html>

Annika Koskelainen

Tutkija, FM
Åbo Akademi

Uudistuva ruotsinsuomalaisuus – tutkimus toisen polven ruotsinsuomalaisuudesta

Avainsanat: ruotsinsuomalaisuus, toinen polvi, kieli, identiteetti, juuret

Ruotsinsuomalaiset muodostavat nykyään vakiintuneen vähemmistöryhmän Ruotsissa. Paljon on muuttanut vuosikymmenien myötä – sekä henkilö- että yhteiskuntatasolla – verrattuna suurten muuttoaaltovuosien aikaan. Asenteet suomalaisia kohtaan ovat Ruotsissa muuttuneet positiivisemmiksi ja ruotsinsuomalaiset itse tuovat taustansa rohkeammin esille. Varsinkin toisen polven ruotsinsuomalaiset, joille Ruotsi on ollut koti jo pienestä lähtien, ovat mielenkiintoinen ryhmä tutkia. Suomenkielisten siirtolaisten lasten kokemusten tunteminen voi auttaa ymmärtämään myös muiden vähemmistöryhmien tilannetta. Tässä tutkielmassa toisen polven ruotsinsuomalaiset kertovat kyselyvastausten ja haastattelujen kautta kokemuksistaan suomalaisuudesta Ruotsissa. Aihepiireinä ovat muun muassa suomalainen tausta, oma identiteetti, suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin merkitys, sukupolvien erot sekä vaikeat ja positiiviset asiat suomalaisuudessa. Suomi ja suomalaisuus ovat tärkeitä useimmille tutkimuksen informanteista, vaikka he samalla sulautuvatkin luonnollisesti ruotsalaiseen valtaväestöön. Usealla heistä on kuitenkin lapsuudestaan kokemuksia myös erilaisuudesta ja syrjinnästä. Nykypäivänä suomalainen tausta koetaan myönteiseksi asiaksi. Internet on tuonut mukanaan suuria muutoksia, sekä ruotsinsuomalaisien kohtaamispaikkoihin että tiedon-

hakutapoihin. Suomi-yhteydet ovat internetin kautta tavoitettavissa aina ja missä vain.

Tutkielma ja sen taustaa

Useita vuosikymmeniä on kulunut suurista muuttoaaltovuosista 1960–70-luvun taitteessa, jolloin muutto Suomesta Ruotsiin oli vilkkaimmillaan. Suuresta siirtolaisryhmästä on tullut vakiintunut vähemmistöryhmä, jolla nykyään on asema kansallisena vähemmistönä Ruotsissa. 2000-luvulla Ruotsin lakia on uudistettu kansallisia vähemmistöjä ja heidän kieltään ja kulttuuriaan paremmin tukevaksi. Vuosikymmenien kuluessa ja uusien sukupolvien myötä ruotsinsuomalaisuus on muuttunut monella tavalla. Suomen kielen pro gradu -tutkielmani *Uudistuva ruotsinsuomalaisuus. Kysely- ja haastattelututkimus toisen polven ruotsinsuomalaisien identiteetistä, kielestä ja suomalaisuudesta* (Åbo Akademi, 2017) antaa katsauksen siihen, miltä suomalaisuus Ruotsissa näyttää nykyisin ja mitä se merkitsee polvelle, joka on syntynyt Ruotsissa tai muuttanut Ruotsiin lapsina. Informantit kuvaavat omaa identiteettiään, ja suomen kielen merkitystä käsitellään. Tässä artikkelissa esitetään tutkielmani olennaisimmat tulokset.

Ruotsinsuomalaisuus on ajankohtainen aihe, joka nykyään on esillä myös mediassa positiivisella tavalla. Ruotsinsuomalaiset on

integroitumisen kannalta erityisen kiinnostava ryhmä tutkia, koska heidän tilannettaan voidaan seurata usealta vuosikymmeneltä. Tutkimalla ruotsinsuomalaisten kokemuksia voidaan oppia, mitä muilla siirtolaisryhmillä ja yhteiskunnilla, joihin he muuttavat, voi olla odotettavissa.

Tutkimus perustuu kahteen osaan, kyse-lykaavakkeisiin ja haastatteluihin. Kyselykaavakkeeseen vastasi yhdeksän informanttia ja heistä neljä osallistui syvähaastatteluun. Informanteista kuusi on syntynyt Ruotsissa ja kolme on muuttanut Ruotsiin lapsena: 11 kuukauden, 1,5 vuoden ja 8 vuoden ikäisinä. Yksi Ruotsissa syntyneistä informanteista on muuttanut Suomeen aikuisena. Kaikkien vanhemmat ovat suomenkielisiä. Informantit ovat kotoisin usealta eri paikkakunnalta Ruotsissa. Yksi heistä on syntynyt 1990-luvun alussa ja kaikki muut ovat syntyneet 1960-luvun lopulla tai 1970-luvulla. Sen takia ensimmäinen sukupolvi viittaa tässä tutkimuksessa usein niihin, jotka nuorina aikuisina muuttivat Suomesta Ruotsiin muuttoaaltovuosina. Kaikki tässä artikkelissa mainitut informanttien nimet ovat peitenimiä.

Inspiraationa tutkimukseni aihepiireihin on ollut muun muassa Lotta Weckströmin väitöskirja *Representations of Finnishness in Sweden*. Tutkielmassani olen verrannut tuloksiani osittain Weckströmin ja Marja Ågrenin tutkimuksiin, mutta tässä artikkelissa keskitytään pääasiassa oman tutkimukseni tuloksiin. Ågrenin väitöskirja on *”Är du finsk eller...?” En etnologisk studie om att växa upp och leva med finsk bakgrund i Sverige*.

Havaintoja

Juuri toinen maahanmuuttajapolvi on mielenkiintoinen siirtolaisuutta tutkittaessa. Heillä on lähikokemus siirtolaisuudesta vanhempiensa kautta eri tavalla kuin myöhemmillä polvilla. Samalla he ovat ensimmäinen polvi, jolle Ruotsi on ollut pienestä lähtien koti ja kasvuympäristö.

Tutkielmassa nousi erityisesti esille niin sanottu ”uudistuva ruotsinsuomalaisuus”. Ilmausta käytettiin Arvet-nimisessä ruotsinsuomalaisuutta koskevassa kiertonäyttelyssä ja se kuvaa hyvin muutoksia ruotsinsuomalaisuudessa verrattuna suurten muuttoaaltovuosien aikaan. Jo se, että toisen polven siirtolaiset kasvavat Ruotsissa ja jo nuorena kotiutuvat maahan, luo sinänsä erilaisen tilanteen verrattuna ensimmäiseen polveen. Myös internet on vaikuttanut monella tavalla muutoksiin ruotsinsuomalaisuudessa. Internetin välityksellä Suomi on tullut lähemmäksi ruotsinsuomalaisia, kuten yksi informanteistani totesi. Informanttien vastausten ja ker-

tomusten kautta voidaan nähdä muutoksia ruotsalaisessa yhteiskunnassa yleiselläkin tasolla. Vaikka asenteet suomalaisia kohtaan Ruotsissa ovatkin muuttuneet positiivisemmiksi vuosikymmenien myötä, vielä 1980-luvulla on koettu häpeää ja ulkopuolisuutta suomalaisen taustan takia. Nykyään ruotsinsuomalaisuus tuodaan aktiivisesti esille muun muassa mediassa ja kirjallisuudessa.

Tutkielmani tulosten mukaan suomalaisuus on elävää toisen polven ruotsinsuomalaisten elämässä, suuremmassakin määrin kuin olin odottanut. Kaikki paitsi yksi informanteistani kokivat olevansa joko suomalainen, ruotsinsuomalainen tai jompikumpi niistä yhdistettynä ruotsalaisuuteen. Kaksi informanttia valitsi kaikki kolme vaihtoehtoa kaavakkeen kysymyksessä. Suomen voi nähdä kotimaanaan, vaikka olisikin syntynyt Ruotsissa tai muuttanut sinne pienenä lapsena. Toinen ruotsinsuomalainen sukupolvi voi toisaalta sulautua huomaamatta Ruotsin valtaväestöön. Toisaalta monelle heistä suomalaisuus on tärkeä osa heidän identiteettiään ja elämäänsä.

Uudistuva ruotsinsuomalaisuus

Toisen polven ruotsinsuomalaiset voivat tuntea luonnollisempaa kuuluvuutta Ruotsiin heidän vanhempiinsa verrattuna, jotka ovat aikuisina siirtyneet uuteen maahan. Minna toteaa, että hänen vanhemmillaan on kokemus olla suomensuomalainen. Hänellä taas ei ole sitä kokemusta, minkä takia hän mielestään on ”kuulunut” enemmän Ruotsiin kuin hänen vanhempansa. Sukupolvien eroista informantit arvelevat, että kuva suomalaisuudesta perustuu omiin kokemuksiin. Muun muassa mainitaan kasvutaustan vaikutus sekä vanhemman sukupolven kokemus sodasta tai sen jälkeisistä seurauksista. Suomalaisuus voi informanttien vanhemmille tarkoittaa kovaa työtä, rohkeutta ja vastoinkäymisiä. Vanheman sukupolven kansallinen ylpeys mainitaan, mutta sitä kerrotaan myös osittain olevan toisellakin polvella.

Internet on vaikuttanut suuresti uudistuvaan ruotsinsuomalaisuuteen. Ensimmäisen polven Suomi-seurojen sijasta toinen polvi löytää muita suomalaistaustaisia internetin kautta. Facebook on yleinen tapa pitää yhteyttä suomalaisiin. Muutama informanteistani kertoo, miten yhteys sukulaisiin Suomessa on lisääntynyt internetin ansiosta. Kun lapsuusvuosien kesäiset Suomeen tehdyt lomamatkat aikuistumisen myötä harvenivat tai kokonaan loppuivat, oli vaiheita, jolloin ei enää niinkään pidetty yhteyttä sukulaisiin. Myös suomalais-ta musiikkia haetaan nykyään helposti internetin kautta. Ennen internetiä ei Ruotsissa

voitu yhtä näppärästi seurata Suomesta tulevaa uutta musiikkia. Haastattelussa kerrotaan kaseteista, joita lapsuuden kesälomilla ostettiin Suomesta mukaan. Myös tietoja haetaan ja suomalaisia uutisia ja urheilua seurataan usein internetin kautta, kun taas ruotsinsuomalaisten lehtien lukeminen on yleisempää vanhemmalla polvella.

Asenteiden muutokset suomalaisia kohtaan Ruotsissa tulevat esille tutkimuksessani. Toisen polven kerrotaan uskaltavan ja haluavan näkyä enemmän kuin ensimmäisen polven, joka halusi sulautua massaan ja oli muutenkin enemmän homogeeninen. 1960- ja 70-luvulla menttiin usein tehtaaseen töihin ja hankittiin koti eikä haluttu herättää huomiota, sanoo yksi haastateltavistani. Nykyään suomalaisuus halutaan tuoda esille, ja ruotsinsuomalaisuus näkyy esimerkiksi televisio-ohjelmissa ja kaunokirjallisuudessa.

Suomen kielen käytöstä ja suomenkielisistä palveluista Ruotsissa

Informantit pitävät tärkeänä, että palveluja on suomeksi ensimmäisen polven ruotsinsuomalaisille, jotka voivat sitä tarvita, varsinkin vanhustenhoitoa. Viranomaisten kanssa asioiminen pitäisi tarpeen ollen myös voida hoitaa suomeksi usean informantin mielestä, mutta myös ruotsin kielen osaamisen tärkeys tuodaan esille. Suomenkielisen henkilökunnan sijasta ehdotetaan myös tulkkipalvelua. Toisella polvella ei uskota olevan tarvetta palveluihin suomeksi. Erityisen tärkeänä informantit pitävät lasten suomen kielen oppimista ja ylläpitoa, että kouluissa tarjottaisiin suomen opetusta. Suomea pitäisi saada kuulla ja käyttää muuallakin kuin kotona. Yksi haastateltavista korostaa, että oman suomalaisen identiteetin tiedostamiselle on tärkeää, että koulu instituutiona antaa arvostusta ja tunnustusta suomalaiselle kulttuurille. Kouluja, esikouluja ja seurakunnan toimintaa pidetään tärkeinä kohtauspaikkoina lasten ja nuorten suomenkielisyydelle. Joidenkin vastausten mukaan koetaan, että Ruotsissa ei vielä ole tarpeeksi laajaa tietoisuutta kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistöläistä.

Tutkimuksessani kysyin informanttien arviota heidän omasta suomen kielen hallinnastaan. Useimmat pitävät ruotsia vahvimpänä kielenään, mutta osaavat mielestään kuitenkin suomea hyvin. Ainoastaan kaksi informanteista arvioi suomen kielen osaamisensa hyvin vähäiseksi, ja he käyttävät suomea ainoastaan vanhempiensa tai isovanhempiensa kanssa puhuessaan. Muut informantit käyttävät suomea monipuolisemmin ja suhteellisen säännöllisesti, esimerkiksi lukien, viestien tai työpaikoilla.

Vaikeita asioita ja häpeää suomalaisuudessa

Usea informantti on kokenut joitakin vaikeita asioita suomalaisuutensa takia. Monet esimerkit ovat varsinkin kouluajoilta 1980-luvulla. On koettu negatiivisia asenteita suomen kielen käyttöä kohtaan ja suomen puhumista on hävetty esimerkiksi Tukholman maalaisessa. Haastatteluissa syvennyttiin tähän aiheeseen. Sannan suomalainen lukioluokka määrittiin kellaritilaan syömään varsinaisen kouluruokalan sijasta ruotsalaisten oppilaiden valitettua, etteivät he halua syödä samassa ruokalassa suomalaisten kanssa. Sannan opettaja sai kuitenkin koulun johdon perumaan määräyksen. Myös Kristian muistaa isoveljensä suomalaisen luokan olleen kauempana muista luokista. Emma kertoo lapsena kokeneensa arvoeroa ruotsalaisiin taustansa takia. Hän antaa esimerkkeinä oman samantyyppiteensä joistakin asioista ja sen, että ei ollut varaa vaikkapa muotivaatteisiin. Tässä siis yhtyy siirtolaisuus- ja työläisluokka-asiat. Muuttoaaltovuosien suomalaissiirtolaisista suuri osa oli työläistaustaista ja meni Ruotsin tehtaille töihin.

Sekä Sannan että Emmen haastattelussa todetaan, että häpeän ja eriarvoisuuden tunne ei aina lapsuudessa ja nuoruudessa ollut niin tietoista. Sanna kertoo, että hän ja hänen luokkakaverinsa silloin nuorena pitivät hauskana, että he olivat kellarissa ruokatunneilla. Haastattelussa hän toteaa järkyttyneenä, että tällainen määräys ei olisi nykypäivänä mahdollista. Emmakin vastaa ensin, että ei tuntenut eriarvoisuutta joskin erilaisuutta asuessaan ruotsalaisessa ympäristössä, jossa ei ollut paljon muita suomalaisia. Keskustelumme edetessä hän kuitenkin sanoo kokeneensa arvoeroa ruotsalaisiin verrattuna.

Vaikka kaikki informanttini kokevat positiivisia muutoksia asenteissa suomalaisiin Ruotsissa, muutamia negatiivisia esimerkkejä on nykypäivänäkin. Kuva suomalaisten liiallisesta alkoholin käytöstä tuodaan esille, ja kriittisiä puheita suomen kielen käytöstä on myös edelleen koettu. Kaksi informanttia mainitsee suomalaisen nimen mahdollisena haittana eri tilanteissa.

Positiivisia asioita suomalaisuudessa ja suomalaisen kulttuurin merkitys

Positiivisina asioina suomalaisuudessa mainitaan suomalaisten maine hyvinä työntekijöinä. Myös luotettavuus, tunnollisuus, reiluus ja suoruus annetaan esimerkkeinä, samoin urheilumenestykset ja Nokian menestys. Suomalainen tausta ja juuret ovat myös positiivinen asia. Tutkimuksessa tulee esille kokemus, että muun maahanmuuton ja suurempien

kulttuurierojen takia suomalaisia ei enää pidetä siirtolaisina. Suomalaiset eivät välttämättä erotu ruotsalaisista ulkonäöltään. Jos lisäksi puhuu ruotsia ilman vierasta korostusta ja on ruotsalainen nimi, peittyä suomalainen tausta kokonaan ulkopuolisilta. Itse näen myös ristiinaiisuutta siinä, että suomalaisuuden näkyvämmä on positiivista. Kuitenkin informanttien vastauksissa ilmaistaan positiivista kuvaa heidän suomalaisuudestaan. Kristian kokee, että Suomea pidetään kiinnostavana nykyään. Hänen sukupolvellaan on helppoa olla suomalainen Ruotsissa, hän sanoo. Kristian on syntynyt 1970-luvun puolivälissä. Usea informantti kokee olevansa suvaitsevainen, esimerkiksi maahanmuuttoasioissa, monikulttuurisen taustansa takia.

Haastatteluissa keskusteltiin suomalaisen musiikin ja suomalaisten elokuvien merkityksestä. Yksi haastateltava ei kertonut mistään erityisestä tunnesiteestä näihin asioihin mutta hän kertoi olevansa ylpeä suomalaistaustaisista muusikoista Ruotsissa ja etsivänsä suomalaista musiikkia internetin kautta. Muille kolmelle haastatellulle suomalainen musiikki ja elokuvat merkitsevät paljon. Emma ja Minna kertovat, että heidän vanhempansa soittama tango- ja tanssimusiikki ovat vaikuttaneet heihin vahvasti. Kristian puhuu kaipuun tunteesta Suomea kohtaan. Hän toteaa, että filmit ovat hänelle eksoottisia, vaikka eivät aina välttämättä hyviä. Hän ajattelee niiden kuvavan, millaista hänen vanhemmillaan on ollut. Emma kertoo suomalaisten elokuvien ja musiikin olleen merkittävä osa hänen identiteettiään hänen Ruotsissa asuessaan. Kaurismäen elokuvat avasivat hänen silmänsä suomalaiselle taiteelle, mikä on ehkä myös vaikuttanut siihen, että hän hakeutui Suomeen taideopintoihin. Emma kertoo hakeneensa kulttuurista kokemusta myös suomalaisista kirjoista, jotta saisi hahmotettua, mistä hän on kotoisin ja miten siellä ajatellaan.

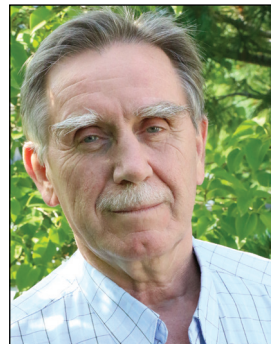
Kokoavaa tarkastelua

Tutkielmani tuo esille muutoksia ruotsinsuomalaisuudessa sekä henkilö- että yhteiskuntasolulla. Vähemmistöryhmän toinen polvi ei välttämättä erotu ruotsalaisen valtaväestön joukosta.

Vaikka ruotsi onkin toisen polven ruotsinsuomalaisille koti, on myös suomalaisuus tärkeä osa monen elämää. Suomalaisen kulttuurin ja taiteen avulla saadaan kosketusta omiin juuriinsa ja taustaansa. Informantit pitävät tärkeänä, että suomen kieltä voi käyttää Ruotsissa, vaikka toinen polvi itse kokee pärjäävänsä ruotsin kielellä hyvin. Internetin kautta yhteydet Suomeen ja Suomea koskeva tiedonhaku ovat ruotsinsuomalaisille näppärästi aina saatavilla. Ruotsinsuomalaiset ovat kuitenkin heterogeeninen ryhmä. On myös ruotsinsuomalaisia, jotka eivät koe olevansa suomalaisia tai ruotsinsuomalaisia. Olisikin mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe selvittää, miten suomalaiset juuret ovat vaikuttaneet heihin.

Lähteet

- Arvet – Näyttely uudesta sukupolvesta, Haastatteluja (esitevihko). Ruotsinsuomalaisten arkisto 2015.
- Koskelainen, Annika (2017). Uudistuva ruotsinsuomalaisuus. Kysely- ja haastattelututkimus toisen polven ruotsinsuomalaisten identiteetistä, kielestä ja suomalaisuudesta. Pro gradu -tutkielma. Åbo Akademi, suomen kieli.
- Ruotsinsuomalaisten arkisto: <http://www.arkisto.org/digitala-arkivet/historisk-utstallning-2/?lang=fi>. Luettu 14.8.2017.
- Weckström, Lotta (2011a). *Representations of Finnishness in Sweden*. Helsinki: Finnish Literature Society.
- Weckström, Lotta (2011b). *Suomalaisuus on kuin vahakangas – Ruotsinsuomalaiset nuoret kertovat suomalaisuudestaan*. Turku: Siirtolaisinstituutti.
- Ågren, Marja (2006). *”Är du finsk, eller...?” En etnologisk studie om att växa upp och leva med finsk bakgrund i Sverige*. Göteborg: Bokförlaget Arkipelag.

Oskari Tokoi – siirtolainen – paluumuuttaja – maanpakolainen – amerikansuomalainen

Asiasanat: muuttoliikkeet, liikkuvuus, liikkumattomuus, pakolaisuus

Kuka oli Antti Oskari Tokoi?

Oskari Tokoi oli yksi tunnetuimmista nälkävuosien jälkeen syntyneistä suomalaisista, jotka olivat mukana ensimmäisessä suuressa Amerikkaan suuntautuneessa muuttoaallossa. Hän sai kokea maahanmuuttajan ja paluumuuttajan vaiheet sekä isänsä kautta että omakohtaisesti.

Tokoin elinaikana (15.5.1873–4.4.1963) maailma muuttui perusteellisesti. Oskari Tokoi syntyi vaatimattomiin oloihin maanviljelijän poikana Kannuksen Yliviirteen kylässä. Niihin aikoihin hänen syntymäpitäjästään oli tullut kaupan, koulun ja rautatien ansiosta viereästi kehittyvä maalaiskunta, jonne oli muuttanut myös ruotsinkielistä väestöä. Tokoilla itselläänkin oli ruotsinkielistä taustaa, sillä hänen isänäitinsä oli syntynyt Söderbackassa Rödsön kylässä Kaarlelassa. Isoäitinsä ansios-ta Oskari oppi ruotsia jo lapsena.

Monien muiden keskipohjalaisten tavoin Oskarin isäkin oli ollut siirtolaisena Amerikassa, mutta hän palannut sittemmin kotiseudulle ja kuollut pian paluunsa jälkeen. Setänsä luona renkinä työskennellyt Oskari lähti 18-vuotiaana isänsä jäljille Amerikkaan. Kierrellessään maata ja työskennellessään monilla kaivoksilla, hänestä tuli tunnettu raittius- ja ammattiyhdistysmies.

Oskari Tokoi palasi Kannukseen vuonna 1900, osti talon kirkonkylältä ja työskente-

li aluksi maanviljelijänä ja kauppiana sekä perusti työväenyhdistyksen. Suomen itsenäisyyttä edeltänyt sekasortoinen aika veti hänet mukaan ammattiyhdistystoimintaan ja politiikkaan. Hänestä tuli mm. ammattijärjestö SAJ:n puheenjohtaja ja kansanedustaja 1907–1917, eduskunnan puheenmies ja senaattori sekä Suomen itsenäisyyden julistaja 100 vuotta sitten.

Punaisten puolelle siirryttyään hänestä tuli kansanvaltuuskunnan elintarvikevaltuutettu. Punaisten kanssa hän pakeni Venäjälle, jossa jatkoi maanmiestensä auttamista hankkien viljaa ja etsimällä Suomesta paenneille pakolaisille sijoituspaikkaa Aunuksesta, Keski-Venäjältä, Siperiasta ja Vienan Karjalasta.

Arkangelissa Tokoi vaihtoi puolta ja jätti kommunistit. Hän liittyi ympärysvaltojen pohjoiseen rintamaan, jossa toimi englantilaisten punaisia sekä saksalaisia ja suomen valkoisia vastaan taistelevassa Muurmannin legioonassa everstin arvoisena yhdysupseerina ja tulkkina. Tarton rauhan jälkeen legioonaa hajotettiin ja suurin osa joukoista sai palata Suomeen, mutta Tokoille alkoi pakolaisen tie. Hän pakeni ensin Englantiin, sitten Kanadaan ja lopuksi USA:han.

Minä ja Oskari

Nojailin koivuun noin 10-vuotiaana poikase-
na Kannuksen hautuumajuhilla ja kuunte-

lin Oskari Tokoin puhetta. Hänen tulonsa synnyinseudulle herätti suurta huomiota, paikalle oli tullut todella paljon väkeä. Oskari Tokoin puheen sisällöstä en muista mitään, mutta muistan sen paikan ja näen sieluni silmin, kuinka vanha mies seisoi puhumassa. Sinne silloin pystytetty puhujapöytä muistuttava muistokivi on vieläkin sammaloituneena samassa paikassa. Sitä ei ole nimetty Oskari Tokoille, vaan niille tuntemattomille vainajille, jotka Kannuksen hautausmaalla lepäävät. Oskari sai toki omankin muistomerkin Kannuksen aseman seutuville, mutta siihen kuului tästä hänen vierailustaan vielä kymmenkunta vuotta. Tuona hetkenä muistiini piirtyi ilmielävä Oskari Tokoi, Amerikan suomalainen, hattupäinen pukuun sonnustautunut kesävieras rapakon takaa. Hänen maanpalkolaisuutensa oli loppunut, kuolemantuomiot peruttu ja synnyinmaan ovet olivat avautuneet. Kannus oli ottanut poikansa avosylin vastaan.

Keski-Pohjanmaa oli saanut Tokoista myös kirjailijan, joka kotiseutunsa 1800-luvun kansanelämän kuvaajana vetää vervoja Samuli Paulaharjulle. Tuo poikasena kokemani hetki innosti myös minut lukemaan Tokoin kirjat ja niistä innostuneena halusinkin tehdä keskikoulussa esitelmän Oskari Tokoista kirjailijana. Opettaja kuitenkin kielsi sen, sillä hänen mukaansa "Oskari Tokoi ei ole kirjailija". Mutta olin kuitenkin oikeassa, sillä Oskari Tokoi-juhlaseminaarissa Kannuksessa sain omin korvin kuulla, kuinka professorin Marja Lähtenmäen esitelmöi Oskari Tokoista oman elämänsä kuvaajana ja vahvasti Tokoin kirjalliset taidot.

Opintopiiri Kansalaispistossa Oskari Tokoi ennen ja jälkeen 1917

Tokoi kiinnostukseni sai uudelleen vauhtia, kun Suomi 100-juhlinta alkoi. Olin paluunmuuttanut Kannukseen Ruotsista, jossa olin asunut lähes 50 vuotta. Siitä ajasta olin työskennellyt yli 40 vuotta ulkосуomalaisena toimittajana ja ajautunut työssäni Keski-Ruotsista Tornionlaakson Haaparannalle. Nyt katsoin Suomea paluunmuuttajan ja siirtolaisen silmin. Ymmärsin Oskari Tokoita paremmin ja olinhan syntynyt samalla "Yliviirtehen" kylällä kuin Tokoi. Olin kuullut koko lapsuuteni ja nuoruuteni ajan hänestä puhuttavan. Tarinat ja kertomuksien sisällöt vaihtelivat kertojasta riippuen, mutta juuri tässä oli koko jutun viehätys.

Kun 50 vuotta sitten lähdin Kannuksesta jatkamaan opintojani Kokkolaan, aloitin Keski-Pohjanmaan maakuntaradiossa ohjelma-avustajana. Sain ohjelmapäällikkö Viljo

Tämän kiven takaa Oskari Tokoi puhui viimeisellä käynnillään Suomessa. Se paljastettiin Kannuksen seurakunnan hautausmaissa tuntemattoman leposijan saaneiden muistolle vuonna 1960. Tilaisuudessa paikalla oli myös kuvan ottaja Juha Tainio.

S. Määttäältä luvan tehdä reportaasin: "Oskari Tokoi kotiseutunsa poika". Tosin jouduin aluksi kiinni sanavalinnoistani, sillä ohjelmassa väitän, että Tokoi ei taistellut itsenäistä Suomea vastaan vaan oman vakaumuksensa mukaisen itsenäisen Suomen puolesta. Jouduin perustelemaan väitettäni ohjelmapäällikölle, mutta sain kuitenkin luvan tehdä valmiiksi ensimmäisen pitkän radiodokumenttini. Löysin jokin aika sitten sattumalta tämän vanhan kelanauhan, digitalisoisin ja kuuntelin sen, muistot tulivat mieleen. Se innosti minua paneutumaan aiheeseen uudelleen.

Skannasimme Siirtolaisuusinstituutissa Jouni Korkiasaaren kanssa myös Oskari Tokoin kirjat. Kannuksen kansalaisopistossa käynnistin opintopiirin "Oskari Tokoi ennen ja jälkeen 1917". Tarkoitukseni oli kerätä muistitietoa Tokoin elämästä, lapsuusvuosista sekä paluunmuutosta Kannukseen. Parhaimmillaan muistelijoina oli toistakymmentä. Lisäksi

kurssilaisista koostunut työryhmä järjesti kolme seminaaria samalla nimellä: "Oskari Tokoi ennen ja jälkeen 1917".

Seminaareja Oskari Tokoista

Ensimmäisenä 24.2.2017 puhuttiin "Ruotsin-suomalaisista ja siirtolaisuudesta Suomesta". Suomen väkiluku vähentyi kaksi kertaa maastamuuton takia. Ensin 100 vuotta sitten punaisten paetessa Suomesta ja toisen kerran 50 vuotta sitten Ruotsiin muuton seurauksena. Silloin syntyi käsite "ruotsinsuomalaiset", jotka ulkosuomalaisena ryhmänä ovat yhtä suuri kuin Amerikan suomalaiset. Kiihkeimpinä Suomesta lähdön vuosina muutti molempiin noin 350 000 ihmistä. Tänäpäin Ruotsissa on suomalainen 750 000 vähemmistö, Suomessa syntyneitä ja Ruotsissa syntyneitä, joiden jompikumpi vanhemmista tai isovanhemmista on Suomesta.

Toinen seminaari pidettiin 12.5.2017 Oskari Tokoin syntymäpäivää edeltävänä perjantaina. Se käsitteli Tokoin kotiseutua, kivikautta, Kannus-nimen syntyä, kulttuurielämää sekä Tokoin tietä maanviljelijästä ja kauppiasta kansanedustajaksi. Aiheena oli myös muuttoliikkeet yli kielirajan, rotuopit, rotuhygienia ja kolonialismi Fennoskandiassa. Syntymäpäivän jälkeisenä lauantaina oli Tokoin Seuran järjestämä juhlaseminaari.

Kolmas 7.8.2017 järjestetty seminaari "Tokoin Amerikka, kirjailija- ja toimittajaseminaari" käsitteli Tokoin vuosia Amerikassa sekä suomenkielisiä lehtiä Amerikassa ja Ruotsissa. Siinä paneuduttiin myös Tokoin lasten kohtaloon. Tämä seminaari liittyi Kokkolan Amerikan viikkoon ja niitä yhdisti Siirtolaisuusinstituutin näyttely: "Kultaisten katujen maahan, siirtolaisten matka Suomesta Pohjois-Amerikkaan". Se avattiin Kannuksen Työväentalolla 5.8. ja siirrettiin Kokkolan kaupungintalolle 11.8. Nämä kolme tilaisuutta olivat työryhmän järjestämiä Keskipohjanmaan Suomi 100-tapahtumia.

Myös Helsingissä järjestettiin tänä vuonna Tokoi-tapahtumia. Paasitornissa pidetyn tilaisuuden aiheena oli "Tokoin senaatti" ja eduskuntatalon Pikkuparlamentissa "Oskari Tokoin rooli ja saavutukset valtiomiehenä".

Maanpakolainen ja amerikansuomalainen

Oskari Tokoi sai kolmen vuoden aikana 1917–1920 kokea, kuinka maailma muuttui ja sota jakoi suomalaisetkin kahteen leiriin. Hänelle

itselleen luettiin kahdesti kuolemantuomio, valkoisilta ja punaisilta suomalaisilta. Perhe hajosi ja lopulta ainoa tapa säilyä hengissä oli paeta rapakon taakse, maisemiin jotka hänelle olivat jo 1800-luvun lopulla tulleet tutuksi.

Siellä pienen maan itsenäisyystaistelija jätti politiikan ja vetäytyi omiin oloihinsa. Sai vaimonsa ja osan perhettäänkin Amerikkaan, mutta kaksi lapsista jäi Venäjälle. Heidän kohtalostaan Tokoi ei eläessään saanut tietää mitään.

Paula Tiihonen, joka on lukenut Oskari Tokoin ja hänen vaimonsa kirjeenvaihtoa ja perehtynyt salaisen poliisiin arkistoihin, kertoi Kannuksessa elokuussa järjestetyssä Tokoi-seminaarissa Tyynne-tyttären synkän tarinan. Tyynne työskenteli Neuvostoliitossa kuulustelijana, joka haastatteli sinne tulleita pakolaisia ja laati heistä raportteja salaiselle poliisille. KGB:n arkistojen avauduttua tutkijoille selvisi, että kaikki Tyynen haastattelemaat suomalaiset teloitettiin Stalinin puhdistuksissa.

Vainon vuodet koituivat myös Tyynen kohtaloksi. Vaikka hän kielsi isänsä ja kutsui tätä sosialisti-fasistiksi, hän katosi. Huhuna kerrotaan, että hän joutui Solovetskin saaren vankileirille, jossa hän olisi hukuttautunut Vienan mereen. Toinen tieto on Ukrainasta, jossa hänen passillaan oli joku yrittänyt saada yhteyttä suomalaisiin sukulaisiin, mutta tätä tietoa pidetään harhaanjohtavana ja vääränä. Nyt tiedetään, että hänet tuomittiin kuolemaan ja teloitettiin ampumalla marraskuussa 1937 Leningradissa.

Minua Oskari Tokoin vainon vuosina kuolleiden lasten, Kallen s. 1901 ja Tyynen s. 1903 tarina kosketti henkilökohtaisesti, sillä he olivat saman ikäisiä kuin isäni ja äitini. He varmasti tunsivat ikätoverinsa, koska kaikki neljä olivat syntyneet ja eläneet lapsuutensa Kannuksen kirkonkylällä. Minun vanhempaini, kaupanhoitajan poika ja kestikievarin tytär, jäivät Kannukseen. He menivät naimisiin, saivat kuusi lasta ja vain nuorin lähti siirtolaiseksi Ruotsiin.

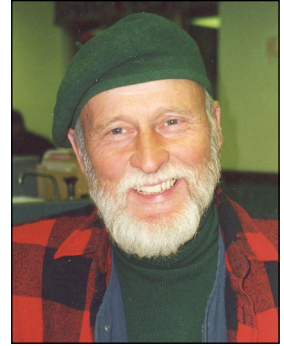
Kannuksen kolmannessa "Oskari Tokoi ennen ja jälkeen 1917" -seminaarissa Paula Tiihonen kertoi löytäneensä mietelauseen, jota Lauri-poika kertoi isän usein hokeneen:

"Kun suuren maan johtaja tekee virheen, armeija tulee ja korjaa sen.

Kun pienen maan johtaja tekee virheen – haudankaivaja korjaa sen."

Eero Sorila

Maisemavalokuvaaja, kirjailija

Maanviljelys ja avaruus: suomalaisia Onnenjärvellä Kanadassa

Asiasanat: maanviljelys, siirtolaisuus, muuttoliikkeet

Oltuani kesäkuussa 2017 Kanadan Preerialla sain tilaisuuden tavata Lucky Lake alueella suomalaisia maanviljelijöitä. Viivysin Onnenjärvellä kolme vuorokautta haastatellen Tenho Tuomea ja tämän kanadalaista vaimoa Velma Tuomea. Tämä artikkeli on kirjoitettu kyseisen haastattelun pohjalta.

Saskatchewanin provinssissa on Kanadan suurimmat maanviljelysalueet. Suomesta tuli siirtolaisina maanviljelysväkeä Lucky Lakelle, eli Onnenjärvi-nimiselle alueelle Saskatchewaniin jo 1900 luvun alkuvaiheilla. Sinne kehittyi toistasataa henkeä käsittävä suomalainen maanviljelysyhteiskunta. Varsinaisessa Lucky Lake -nimisessä kylässä asuu tuoreimman väestönlaskun mukaan alle 300 ihmistä. Suomesta muuttaneiden maanviljelijöiden asuinpaikat ovat keskittyneet lähialueelle kuten Coteau ja King George. Vuonna 2016 suoritetun väestönlaskun mukaan asukkaita näillä alueilla laskettiin olevan 701. Tarkkojen tilastotietojen puuttuessa on kohtuullista arvioida, että suomalaisen taustan omaavia on alueella nykyään vajaat sata henkilöä.

Suomessa syntyneiden määrä on ole-mattoman pieni. Toisen ja kolmannen polven suomalaisten kotikieli on englanti, vaikka useat heistä ymmärtävät ja tarpeen tullen tu-levat toimeen myös suomen kielellä.

Siirtolaisuus Suomesta Amerikkaan alkoi jo 1600-luvulla, mutta Kanadaan merkittävästi vasta 1860-luvun vaiheissa. Suomalaiset siirtolaiset saapuivat enimmäkseen On-

tarion provinssiin, seuraavaksi Brittiläiseen Kolumbiaan ja vähemmässä määrin Kanadan preeria alueille. Saskatchewanin preeria provinssiin Onnenjärvelle, joka sijaitsee 1 530 km päässä Vancouverista, on siirtolaisuus ollut myöhempää ja verrattain pientä. Syitä on monia, miksi suomalaiset tulivat Kanadaan ja Onnenjärvelle. Paikallinen Tenho Tuomi kertoi minulle: "Onnenjärvi muistuttaa Suomen maanviljelysalueita, lakeutta, järviä ja kivistä maaperää". Myös Kanadan tarve asuttaa maata siirtolaisilla oli tärkeä tekijä.

Vuodesta 1872 vuoteen 1918 Kanadan hallitus antoi uudisasukkaille 65 hehtaarin kokoisen maapalan viljelystä varten. Sen rekisteröinti maksoi ainoastaan 10 CAD, jos maan saaja lupasi raivata 40 hehtaaria viljelymaata ja rakentaa sille kodin kolmen vuoden sisällä. Tämän lisäksi hän sai 10 CAD rekisteröintimaksulla hankkia samankokoisen viereisen tontin itselleen. Onnenjärvelle muuttaneet suomalaisiirtolaiset, jotka olivat saapuneet alueelle ennen vuotta 1918, saivat käyttää hyväkseen tätä maanomistamistarjousta.

Yhdysvalloissa vuonna 1921 säädetty maahanmuuttolaki rajoitti kiintiöitten kautta siirtolaisuutta merkittävästi. Vapaa muutto Yhdysvaltoihin loppui täten myös suomalaisten osalta. Kanadan hallitus sitä vastoin halusi lisää siirtolaisia ja levitti Suomessa-kin painettua materiaalia Kanadassa olevista mahdollisuuksista siirtolaisuusasian edistämiseksi.

Tenho Tuomi isältään perityn mandoliinin kanssa kotipihallaan. Taustalla on hänen vanhempiansa koti. Tenho ja Velma asuvat samassa pihapiirissä uudemmassa omakotitalossa.

Tuomien kodissa olevasta aineistosta löysin myös osan laivojen nimistä, joilla suomalaiset siirtolaiset matkustivat. Näitä laivoja olivat: Britania, Drottningholm, Montcalm, Megantic, Dominion, Stockholm, Tuscania ja Anchor. Monen laivan päätesatama oli Halifax, josta yli neljän tuhannen kilometrin pituinen junamatka Onnenjärven lähellä olevalle Tichfieldin asemalle kesti lähes viikon.

Viimeisen 30 vuoden aikana olen Vancouverista käsin käynyt useita kertoja Onnenjärvellä ja tavannut monia Suomesta sinne muuttaneita, osa heistä on jo kuollut. Tuomien kotona olevasta alueen suomalaisia käsittelevästä kirjallisuudesta sain paljon lisätietoja.

Suomalaisten siirtolaisuushistoria on minua aina tavattomasti kiehtonut, luin myös pääaineenani yliopistossa historiaa. Olen kolunnut suomalaisia siirtokuntia kautta maapallon, mutta vasta myöhemmin herännyt tajuamaan, että aarre on omalla takapihalla, monilta tutkijoilta unhoon jääneellä Onnenjärvellä. Henkilökohtaisilla haastatteluilla Onnenjärvellä olen saanut raottaa suomalaisen siirtolaisuushistorian aarrearkkua.

Siirtolainen Vähstäkyröstä

Yksi Onnenjärvelle asettuneista suomalaisista siirtolaisista oli Jaakko Eeli Tuomi (ent. Storkuckoi), joka saapui Vähstäkyröstä vuonna 1921 täytettyään 22-vuotta. Hänen Kaisu-vaimonsa (o.s. Paakko) oli syntyisin Oulusta. Pariskunta aloitti uudessa maassa maanviljelystyön rivakasti. Vetojuhtina peltotöissä käytettiin hevosia. Karu ja kivinen maa muuttui kovan työn kautta kukoistavaksi nisupelloksi. Oma kasvimaa tuotti perunaa ja monenlaista muuta satoa. Lehmät, kanat, kalkkunat ja pormaat kuuluivat omavaraiseen elämäntyyliin. Tuomien navetan nurkkaan on jäänyt menneiltä ajoilta veivikirnu, jolla Kaisu Tuomi aikoinaan valmisti voita.

Vuonna 1936 Tuomen perheeseen syntyneen esikoisen Tenhon ei tarvinnut etsiä

Ketä, mistä, millä?

Keräsin paikan päällä nimiä Onnenjärvelle muuttaneista suomalaisista siirtolaisista. Nimilista on vain osittainen, mutta se sisältää esimerkiksi seuraavia sukunimiä: Tuomi, Korvanen, Kangas, Kemppainen, Pulkkinen, Pajunen, Permanto, Peltola, Ylioja, Simonson, Räisänen, Kuusisto, Pukari, Mahla, Jääskelä, Niskala, Annala, Tapanila, Rautioaho, Holmstron, Leppä, Hauta, Niskala, Karvonen ja Rikki-lehto. Myös siirtolaisten lähtöalueiden luettelo on vajaa. Siirtolaisia lähti ainakin seuraavilta paikkakunnilta: Vähäkyrö, Paimio, Humppila, Kuusjoki, Metsämaa, Tammela, Kuru, Pattijoki, Oulainen ja Messukylä.

Tenho Tuomelta, hänen kodissaan olevasta Suomalaisen seurakunnan kirjanpito-arkistomateriaalista ja vanhoista valokuvista olen päässyt, vaikkakin pintapuolisesti, tutustumaan Onnenjärven suomalaishistoriaan.

Historiikki *Looking Back* julkaistiin vuonna 1969 Onnenjärven King George -alueesta, jossa Tenho Tuomi ja monia muita suomalaistaustaisia maanviljelijöitä asuu.

Roots of Home -nimisen historiikin julkaisi Lucky Lake School District vuonna 2008.

Kottien varrella on metallista taottu postilaatikon viitta. Se sopii hyvin Saskatchewanin auringonlaskuun, joka heijastuu avaruuteen asti.

työpaikkaa, sillä se odotti kodin laajoilla viljelysmailla. Hän oppi kotonaan ensimmäiseksi suomen kielen. Jopa alakoulun opettaja oli suomalainen, rouva Tapanila.

Öljylamppu, sähköt ja puhelin

Onnenjärvelle asennettiin sähköverkosto vuonna 1953. Ennen sitä tultiin toimeen öljylampulla ja puuhellalla. Kyseisellä alueella pakkanen voi yltyä talvisin jopa 40 miinusasteeseen. Talon lämmityskaminassa käytettiin kivihiiltä.

Yhteydenpito suomalaisten maanviljelijöiden kesken toteutettiin Onnenjärvellä kekseliäällä tavalla. Kodeissa oli paristot, joilla sähköistettiin talosta taloon asennettu piikkilanka-aita. Lataus oli niin pieni, ettei siitä saanut sähköiskua, mutta se toimi puhelinverkostona, jota pitkin ääni kulki.

Maanviljelys ja planeetat

Tätä nykyä 81-vuotias Tenho Tuomi viljelee edelleen perimällään kotitilalla peltoja, jotka kattavat lähes 500 hehtaaria. Viitisen vuotta sitten hän aloitti maillaan luomuviljelyn menestyksekkäästi.

Maamieskoulun käynti ja neljän vuoden opinnot Saskatoonin yliopistossa antoivat tie-

topepäisen pohjan Tenhon elämälle ja uralle. Yliopistofysiikasta saadut korkeat arvosanat avittivat tämän maanviljelijän tietä avaruuteen. Kodin ja navetan välimaille hän rakensi vanerista tähtitornin. Varsinkin silloin, kun taivaankappaleet muodostavat tavallisesta poikkeavia ilmiöitä, Tenho on jättiläiskaukoputkensa takana keskellä yötä. Kaukoputkeen kiinnitetyllä kamerallaan hän on saanut planeetoista niin upeita ja tarkkoja kuvia, että niitä on julkaistu avaruusalalan lehdissä.

Pariskunta tähtijuhlissa

Kanadan kuninkaallisen tähtiseuran jäsenenä Tenho on vuosien varrella lähettänyt säätiöteollisia raportteja Tokion yliopistolle ja tätä nykyä Calgaryn yliopistolle. Hyvän koulutuksen saaneena Tenho Tuomi olisi voinut jatkaa opintojaan vaikka fysiikan professoriksi.

Maahenkinen mies tuntuu kuitenkin nauttivan eniten maanviljelyksestä omalla tilallaan Onnenjärvellä. Vuonna 1963 Tenho avioitui Velma-nimisen opiskelutoverinsa kanssa. Heillä on kolme poikaa ja yksi tytär. Lapset työskentelevät Saskatoonin ja Calgaryn kaupungeissa. Sairaanhoidtajana toiminut Velma osallistuu Tenhon kanssa Star Party- eli Tähtijuhliin, joita pidetään vuosittain eri puolilla Pohjois-Amerikkaa.

Maanviljelijä Tenho Tuomi on vakava tähtitieteen harrastaja. Tässä hän on yön viileydessä toista metriä pitkän ja halkaisijaltaan 30 cm leveän kaukoputkensa kanssa.

Tenho Tuomi ei maanviljelytöiden johdosta ehtinyt tänä kesänä Saskatchewanin provinssissa pidettyihin tähtijuhliin, mutta kertoi että vuonna 2016 hän oli mukana yli 300 muun osanottajan kanssa. Näillä monta päivää kestäville juhlilla on ohjelmaa aamusta iltaan. Tarjolla on useita tähtitieteeseen liittyviä luentoja alan tutkijoilta. Myös lapsiperheiden viihtyvyys on otettu huomioon. Säästä riippuen kaukoputkien viidakko suuntaa pimeyden tullen taivaankappaleisiin.

Majoitus tapahtuu joko lomaviettokylässä, hotelleissa, asuntoautoissa tai teltoissa.

Tenho Tuomi matkusti poikansa kanssa Wyomingin osavaltioon täyttä auringonpimennystä katsomaan ja valokuvaamaan elokuun 21. päiväksi.

Hän kertoi, että 60 000 asukkaan Casperin kaupungin väkiluku kasvoi noin puolella tapahtuman johdosta. Tähtitiede näyttää kiinnostavan monia, mutta minua kiinnostaa vielä enemmän mitä maanpinnalla tapahtuu – kuten siirtolaisuushistoria.

Maanviljelys ja avaruus ovat tavallisesta poikkeava yhdistelmä suomalaisessa maanviljely-yhdyskunnassa Onnenjärvellä.

Siirtolaisen oodi 100-vuotiaalle Suomi-neidolle

*Jospa kaunis Suomi-neito ehjänä ois,
käsivarsi vasen, sulta on riistetty pois.
Ylävartaloa vieras käsi kipeästi viilsi,
rajaviivat uudet Suomi-neitoon piirsi.*

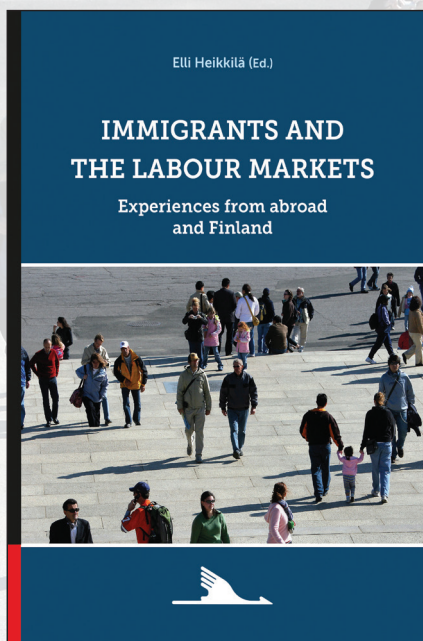
*Vienan laulumaat, temmaten sylistä vei,
kaikki otetaan, säälimättä, neito sanoi ei.
Helma hyväili säihkyvää laatokan pintaa,
sen varjelulle ei rakkaasi laskenut hintaa.*

*Neito syypää, sodan alkoi, vieras toisti,
luottamuksen naapuriin, se täysin poisti.
Rajan takaa, vei peltoja, järviä, metsiä,
vain kodin kivijalkaa, saa hädetyt etsiä.*

*Vaikka raastettuna, sydämeni sä lumoat,
kirkkain katsein kaikki tuskat kumoat.
Satavuotta nuorelle, onnittelut sinulle,
annoit elämän, suuren aarteen minulle.*

*Mummo, pappa, vaari sylissäsi lepää,
hautausmaalla muistot rakkaat herää.
Merten takaa ajatukseni taas sinut kohtaa,
Suomi-neito jalo, valoa huomiseen hohtaa.*

Eero Sorila

Elli Heikkilä (Ed.)

Immigrants and the Labour Markets Experiences from abroad and Finland

The focus of this book is the position of immigrants in the labour markets, since this is a central indicator of the social status of immigrants and ethnic groups. Employment is one of the main foundations for the successful integration of immigrants. What has often been raised in research on and discussions of the issue in societies is the fact that it is more difficult for immigrants to find a job, especially a job that corresponds to their educational background, than it is for the native population. As a result, the former often have significantly higher unemployment rates than the latter. This is naturally connected to economic cycles, which affect the demands for labour during both boom times and recessions.

The purpose of this book is to broaden our understanding and to explore labour issues and immigration from different perspectives as well as other specific themes from a wide range of viewpoints, including theoretical and empirical analyses. The chapters highlight immigrant experiences both from abroad and Finland.

Publications 17. Migration Institute of Finland 2017. 245 p.

20 € + delivery costs

Pasi Saukkonen

Erikoistutkija, dosentti
Helsingin kaupungin tietokeskus
pasi.saukkonen@hel.fi
<https://pasisaukkonen.wordpress.com/>

Halvalla hyvä pakolaisvene

Kööpenhaminan Nyhavn on tupaten täynnä ihmisiä helteisenä heinäkuun päivänä. Ravintoloissa ja kahviloissa paikalliset ja turistit nauttivat elämästä ja annoksistaan. Toiset kulkevat edestakaisin terassien ja vesialueen välistä kaislaletta vapaita pöytiä ja tuoleja etsien. Ilmapiiri on iloinen ja rento. Vuotuisen jazz-festivaalin iloinen swing kantaa kaupunkikanjonia pitkin merelle asti. Meillä asiat ovat hyvin.

1600-luvulla rakennettu satama oli vuosisatojen ajan kauppaliikenteen vilkas keskus, joka kytki pohjoismaisen pääkaupungin maailman meriin ja merentakaisiin alueisiin. Sen kautta Tanskaan ja Tanskasta on kulkenut ihmisiä, tavaroita, rahaa, tietoja ja kulttuurisia vaikutteita. Uudesta maailmasta merimiesten mukana tuli myös se jazz. Nyhavnissa ovat aina kohdanneet monenlaiset sosiaaliset todellisuudet.

Sataman eteläreuna on hiljaisempi. Siellä on kuitenkin nyt jotain, mitä on mahdollista olla vastarannalta huomaamatta, mutta jota ei mielellään katso pitkään, koska se tekee olon vaivautuneeksi. Charlottenborgin taidehallin suuri fasadi on muutettu kiinalaistaitelija Ai Weiwein taideteokseksi *Soleil Levant*. Leveäkeulaisen veneen tai lautan muotoiset suuret ikkuna-aukot on ahdettu viimeistä rakomysten täyteen tummansävyisiä ja kirkkaankeltaisia pelastusliivejä.

Teoksen viressä oleva taulu kertoo, että liivit on kerätty Lesboksen saarelle tulleilta pakolaisilta, mutta sanoma tulee kyllä perille muutenkin. Satama-allas näyttäytyy installaation katsojalle Välimerenä, joka jakaa maailman auringossa paistattelevaan onnellisten puoliskoon ja toiseen todellisuuteen, jossa ihmiset pakenevat sotaa, vainoa ja tyranniaa. Kaikki pelastusliivejä katsovat tietävät, että

monet lapset ja aikuiset eivät koskaan päässeet perille. Kuva Alan Kurdin ruumiista tunkeutuu tajuntaan.

Tanskalaisille taideteoksella on erityinen viesti. Maahanmuuttopolitiikkaa kiristettiin voimakkaasti jo 2000-luvun alussa, ja vuonna 2015 Tanska ryhtyi ensimmäisten joukossa tiukentamaan kontrollia ja heikentämään pakolaisten asemaa. Maahanmuuttoasioista vastaavan ministerin Inger Støjbergin ministeriökotisivulla on laskuri, joka ylypeästi kertoo ulkomaalaislainsäädännön kiristyksistä. Kun 50 uudistusta tuli täyteen, ministeri juhlisti tapahtumaa sosiaalisessa mediassa täytekekalla.

Ai Weiwein installaation ajoitus oli nyt myös erinomainen. Lyhyen rauhallisemman jakson jälkeen on kesän aikana jälleen havahduttu Välimeren ylittäjien kasvaviin määriin sekä pääasialliseksi kohdemaaksi tulleen Italian ongelmiin selvitä tilanteesta. Euroopan lehdet täyttyivät viime viikkoina artikkeleista koskien Afrikan muuttoreittejä, liikkuvuuden laillista ja laitonta organisointia, merellisiä pelastusoperaatioita, majoittamisen ja muun vastaanoton ongelmia sekä kauhutarinoita Libyaan jääneiden kokemuksista.

Omalla matkallani Tanskassa, Saksassa ja Alankomaissa hätkähdyttävien oli kuitenkin se lehtijuttu, jossa kerrottiin Afrikasta Eurooppaan pyrkivien kumiveneistä ja yritettiin selvittää niiden alkuperää. Kiinalaisella verkko-kauppapaikalla voi hankkia noin tuhannella dollarilla näitä veneitä, joita markkinoidaan nimellä High Quality Refugee Boat. Veneen kantokyvyksi kerrotaan 25–30 henkilöä. Myyjä ei tietenkään vastaa siitä, jos laivaan lastaankin toistasataa epätoivoista ihmistä.

Tilanteen muuttuminen Välimerellä havahdutti kesällä myös poliittiset opportunistit.

Kiinalaistaiteilija Ai Weiwein Soleil Levant -installaatio Kööpenhaminassa. Kuva: Pasi Saukkonen.

Saksan vaalikamppailussa altavastaajaksi jäänyt sosiaalidemokraattien Martin Schulz varoitti, että Italian tilanne on kestämaton ja että vuoden 2015 tapahtumat voivat toistua. Hän sai kritiikkiä niskaansa niin omilta kuin vastapuolelta muustakin syystä kuin lomarahjan rikkomisesta. Yhteen olennaiseen asiaan kiinnitettiin kuitenkin ihmeen vähän huomiota: kyse ei ole samasta asiasta kuin mitä vuoden 2015 loppupuolella tapahtui.

Välimeren keskistä reittiä pyrkivät eivät varmasti lähtisi vaaralliselle matkalleen, ellei heillä olisi siihen hyviä syitä. Heistä suurin osa tulee kuitenkin Länsi-Afrikasta tai muista selaisista maista, joista lähtöisin olevilla on heikot mahdollisuudet saada myönteinen päätös turvapaikka-anomukseensa. Jos he sellaista edes jättävät. Monet yrittävät rantauduttuaan päästä kaikin keinoin eteenpäin ja Euroopan laillisille tai laittomille työmarkkinoille.

Tämä tekee asiasta Euroopan unionille paljon vaikeamman ratkaista. Kansalaismielipide ja sen seurauksena myös poliittinen ilmapiiri muuttui jäsenvaltioissa ja vuoden 2015 tapahtumien johdosta, eikä Afrikasta tulleita kohtaan löydy samanlaista hyväntahtoisuutta kuin millä vielä etenkin syyrialaisia ja eritrealaisia kohtaan suhtauduttiin. Heinäkuussa kokouksessaan jäsenvaltioiden vastuuministerit halusivatkin sälyttää Afrikan maille enemmän vastuuta muuttoliikkeen rajoittamisessa ja palautettavien vastaanottamisessa.

Tämä on helpommin sanottu kuin tehty. Siitä huolimatta jotkut jäsenmaat haluavat mennä vielä pidemmälle. Alankomaiden maaliskuisten vaalien jälkeiset hallitusneuvottelut ovat jo kahteen kertaan pysähtyneet etenkin oikeistoliberaalien ja kristillisdemokraattien haluun tehdä Pohjois-Afrikan maiden kanssa samanlaisia sopimuksia kuin mikä on jo tehty Turkin kanssa. Edes pakolaisilla ei olisi oikeutta tulla Alankomaihin jättä-

mään turvapaikkahakemustaan. Tähän sikälinen vihreä vasemmistopuolue ei katsonut voivansa suostua.

Osmo Soininvaara kirjoitti kesällä blogissaan, että jos väestö- ja muu kehitys jatkuvat Afrikassa nykyisellä tiellä, Eurooppaan pyrkiviä voidaan pian joutua laskemaan jopa kymmenissä miljoonissa. Se voi olla lioitte-lua, mutta joka tapauksessa lähivuosisikymmenien tulevaisuuden näkymä on sellainen, että ainakaan muuttopaineen vähenemisen toiveeseen ei kannata tuudittautua. Pitäisi siis pystyä luomaan kestävä järjestelmä, jossa yhä taataan oikeus hakea turvapaikkaa sitä todella tarvitseville sekä jossa rakennetaan laillisia reittejä pyrkiä Eurooppaan niille, jotka haluavat tulla tänne tekemään työtä. Tällainen rakenne ei synny käden käänteessä.

Meillä Suomessa sisäministeriö on juuri aloittanut hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman valmistelun. Vuonna 2013 valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytty Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategia jätti laadun puolesta paljon toivomisen varaa, toivottavasti nyt pystytään parempaan. Taivotteena pitäisi olla mahdollisimman kokonaisvaltainen näkemys, jossa asioita tarkastellaan ennemmin realistisesti kuin ideologisesti ja joka tarjoaa riittävän evästyksen toimeenpanon suunnittelulle.

Afrikasta Etelä-Eurooppaan suuntautuva muutto on otettava ohjelman valmistelussa täällä pohjoisessakin huomioon, vaikka viime kädessä näihin kysymyksiin pitääkin löytyä yhteiseurooppalainen vastaus. Tähän eurooppalaiseen ongelmanratkaisuun Suomi voi kuitenkin osallistua aktiivisesti ja rakentavasti, ja niin maamme pitäisikin tehdä, koska asia kuuluu myös meille. Muistutukseksi tätä Soleil Levant -installaatio pitäisi pystyttää muutamaksi viikoksi Helsinkiinkin, esimerkiksi Senaatintorille.

Antero Leitzinger

Tutkija, VT
Maahanmuuttovirasto
antero.leitzinger@migri.fi

Kaksinaismoralismin pitkä historia

Ulkomaalaispolitiikassaan suomalaiset ovat jakautuneet kahtia yli sadan vuoden ajan. Autonomian aikana vasemmistolaiset suojelivat Venäjän vallankumouksellisia. Virolaissyntyiset Hella Wuolijoki ja Friedebert Tuglas ovat muistelmissaan kertoneet pakolaisyhteisöistä, jotka saivat nauttia Suomessa vapaamista oloista poliisin häiritsemättä kunhan kunnioittivat lakejamme. Sillä aikaa Venäjän turvallisuusviranomaiset etsivät Terijoen huviloista pommitehtaita ja murhauttivat oppositiopoliitikko Mihail Herzensteinin. Jopa kiinalaisia kävi Helsingissä linnoitustöissä ja lättiläiset pankkirosvot Tampereella ammuskelemissa. Näihin aikoihin vasemmisto suvaitsi ulkomaalaisia paremmin kuin oikeisto, joka kantoi huolta turvallisuudesta.

Vain 10–20 vuotta myöhemmin vasemmistolaiset sen sijaan paheksuivat oikeiston myötätuntoa inkeriläisiä ja itäkarjalaisia heimopakolaisia sekä venäläisiä emigrantteja kohtaan. Vasemmistolehdistä julkaistiin jopa rasistisia purkauksia Kronstadtista paenneista matruuseista ja syytettiin työnantajia saksalaisten mekaanikkojen värvämisestä halpapyövoimaksi. Siitä seurasi työlupajärjestelmän kehittäminen.

Suomen ensimmäisiä kiintiöpakolaisia olivat kaksi entistä kenraalikuvernööriä, jotka presidentti Ståhlberg kutsui Suomeen. Oikeisto piti päätöstä kunniakkaana jalomielisyytenä, vasemmisto irvokkaana Suomen köyhiä ja maanpakoon joutuneita punaisia kohtaan.

Kun äärioikeisto teki virolaisesta Artur Sirkistä sankaripakolaisensa, äärivasemmisto ylisti saksalaista Bertolt Brechtii. Jatkosodan aikana IKL vastusti sekä kansalaisuuden

myöntämistä juutalaisille että Saksan pakkovärväystä paenneiden virolaisten päästämistä Suomen armeijaan, sotien jälkeen oli SKDL:n vuoro vaatia itäloikkarien palauttamista kommunistisiin kotimaihinsa. Kun 1970-luvun alussa työnantajajärjestöt suhtautuivat suopeasti spontaanisti tulleiden pakistanilaisten työnhakuun, työntekijäjärjestöt vastasivat suosittelemalla suunnitelmallista pakolaisten ottoa Chilestä.

Koko Viron väestön evakuointia suunniteltiin kummassakin maailmansodassa, inkeriläisiä otettiin vastaan kymmeniä tuhansia ja Miehikkälän internointileirin monikansallisille asukeille kaavailtiin pysyvää oleskelulupaa Suomeen. Tataarit suomennuuttivat Koraanin ja rakensivat Järvenpään moskeijan jatkosodan aikana. Suomalaisen oikeiston oli myös kohtuullisen helppo hyväksyä 1990-luvulla Kosovon pakolaiset. Tänä päivänä harva muistaa, että niin albaanijalkapalloilijat kuin kurdipizzalähetitkin ovat muslimeja, joita ryhdyttiin vierastamaan vasta 2000-luvulla. Suomalaisilla on joskus ollut valmiutta venyä, eikä ainoastaan parhaimman sään aikaan.

Tämän päivän ulkomaalaispoliittisten asenteiden kaksijakoisuus ei ole uusi ilmiö, osat vain ovat vaihdelleet eri aikoina. Vasemmisto suhtautuu edelleenkin myönteisemmin humanitaariseen, oikeisto työperäiseen maahanmuuttoon. Oikeisto haluaisi päästä eroon katukuvaan tulleista kerjäläisistä, vasemmisto ulkomailta tulleista rakennusmiehistä. Uusi haaste on tuhansien kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden irakilaisien ja afgaanien jättäytyminen Suomeen luvatta. Lakeja pitäisi toki noudattaa, mutta jos todelliset resurssim-

me eivät riitä varmistamaan lainkuuliaisuutta, onko vika faktoissa vai fiktioissa? Sama kysymys pitäisi esittää silloinkin kun laeissa säädetään kauniita ihmisoikeuksia, mutta kansantalous ja demokratiassa tärkeä poliittinen tahto tekevät niistä huonon sään aikaan katteettomia lupauksia. Hurskauden ja hurskastelun ero on yhtä suuri kuin moraalin ja kaksinaismoralismin ero.

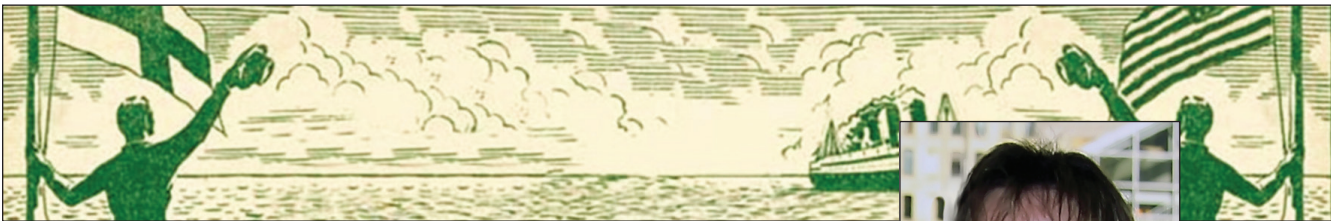
Ulkomaalaispolitiikkamme haasteena on löytää sellainen "talvisodan henki", joka kelpaisi kaikille "tolkun" kannattajille ja yhdistäisi puoluepukareita Li Anderssonista Jussi Halla-ahoon. Sen ytimenä olisi varmaankin rikollisten armoton palauttaminen ja kiintiöpakolaisten valinta heikoimmassa asemassa olevien parista, kansallisuuteen tai poliittiseen vakaumukseen katsomatta. Kun kaikkia käännetyksiä ei syystä tai toisesta saada pantua täytäntöön, olisi järkevää laillistaa koeajaksi nuhteettomasti käyttäytyneiden ulkomaalaisten oleskelu ja antaa heille reilu tilaisuus elättää itsensä rehellisellä työllä – ilman että se tulkittaisiin Suomen antautumiseksi tosiasioiden edessä ja ulkomaalaisten saavutetuksi eduksi. Ei pitäisi takertua sen enempää turvapaikanhakijoiden kuin valtioidenkaan muodollisiin oikeuksiin silloin kun emme tosiasiallisesti pysty tai halua jakaa hyvinvointiamme kaikille maailman ihmisille mutta emme liioin ampua laittomia rajanylittäjiä. On lapsellista riidellä siitä, olisiko kaksi vuotta sitten Suomeen tulleita nuoria terveitä miehiä pitänyt lainkaan päästää Tornionjoen tai itärajan yli ja onko kaiken pahan takana maailmanlaajuinen muslimien salaliitto vai Angela Merkel – vahinko on kumminkin jo tapahtunut ja jäljet pitäisi siivota unohtamatta, että Suomeen päässeet ulkomaalaiset ovat sittenkin etuoikeutettuja verrattuna miljooniin Syyriaan jääneisiin viattomiin naisiin ja lapsiin. Mutta kuinka järkevää on kasvattaa pakolaiskiintiötä samanaikaisesti kun Suomessa jo olevien ihmisten perheenyhdistämistä vaikeutetaan?

Ehkä olisi aika päästä ulkomaalaispolitiikassa poliittisen poukkoilun ja nokittelun, koru- ja iskulauseiden yli?

Kaksinaismoralismi on kuitenkin juurtunut syvälle sitten 1600-luvun, jolloin Suomeen pakeni uljaita protestanttisia uskonveljiä paavinuskoisten hirmuvaltaa samalla kun täältä puolestaan karkasi viheliäitä harhaoppisia ortodokseja. Yhden pakolainen oli toisen karkuri, yhden tyhjäntoimittaja toisen aivovuotoa.

Kun 400 vuotta sitten 1617 Stolbovan rauha laajensi Ruotsia itään, Savosta lähti uudisasukkaita niin itään Inkerinmaalle (savakot) kuin länteen Delawareen (metsäsuomalaiset). Vielä 200 vuotta sitten kesällä 1817 oma esi-isäni lähti Sveitsistä sotia ja nälkää pakoon – mitä ei enää äkkiseltään ajattelisi sveitsiläisten ongelmaksi. Jäi häneltä kyllä vaimokin, ehkei ihan vasten tahtoaan. Maastamuuttajia ei aina rakastettu sen enempää kuin maahanmuuttajiakaan ja heissä saattoi olla omaakin syytä. Ilmari Kianto pilkkasi 1911 Nälkämaasta muuttajia: "Raukat vain menköhöt merten taa!" Venepakolaisia kuitenkin lähti niin Viirosta 1944 kuin Vietnamista 1979. Kun sadan kiintiöpakolaisen valinta 1973 oli ilahduttanut vasemmistolaisia, kuusi vuotta myöhemmin oikeisto yllättyi myönteisesti kun kiintiöpakolaisia otettiin vaihteeksi Vietnamin venepakolaisista. Pitkä muisti auttaa voittamaan turhan hätäiset kansalliset, uskonnolliset tai aatteelliset ennakkoluulot.

Myös satavuotiaan Suomen historiasta ja kesäisin suosituissa sukukokouksissa voisi oppia kärsivällisyyttä: asetelmat muuttuvat sukupolvien myötä ja jos asenteet silti juurtuvat liian syvälle politiikkaan, ne eivät enää tarjoakaan vastauksia uusiin haasteisiin. Perisuomalainen tapa puhdistua hurskastelun synnistä voisi olla siirtyä lauteilta laiturille miettimään, mitkä asiat oikeasti merkitsevät eniten ja miten niistä voitaisiin sopia reilusti, rehellisesti ja rehentelemättä. Eihän aito suomalaisuus voi olla pinnallista itsetehostusta, edes takaisin säntäilyä, tyhjää puhetta ja ulkomaalaisten käyttöä poliittisina lyömäaseina puolueiden peleissä?

Tellervo Lahti

Toiminnanjohtaja, FM, tietokirjailija
Suomen Siirtolaisuusmuseum

Siirtolaisuusmuseon kesän tapahtumia

Kansallispäivän piknik

Yhdysvaltain kansallispäivää, Fourth of July, vietettiin Maailman Raitilla 4.7. amerikkalaisvieraiden läsnäollessa. Yleisölle USA:n kansallislaulua viime vuonna opettanut Juho Lähteenmaa opasti ja säesti tapahtuman väkeä jälleen tärkeän hymnin esittämisessä. Tilaisuudessa näytettiin mm. miten amerikkansuomalaisen kaivostyöläisten taannoin käyttämä valaistuskeino eli kypärään kiinnitettävää karbidilamppu toimi. Amerikkansuomalaisen radioaseman ohjelmia ja vanhaa amerikkansuomalaista musiikkia kuultiin piknik-ruokailun lomassa. Tilaisuuden päätteeksi pidettiin amerikkansiirtolaisuusaiheinen tietokilpailu tapahtumaan osallistuneelle pihantäyteiselle vierasjoukolle. Fourth of July -yhteistyökumppani oli Ulkosuomalaiskulttuurin Seura ry.

Perinnepäivä

Hakalan talon markilla järjestetyn perinnepäivän aikana 12.7. saatiin tutustua perinteisten käsitöiden näytöksiin puukonvalmistuksesta villojen karstaamiseen ja kehräämiseen. Myös villasukkien kutomista opetettiin taidon jo unohtaneille. Maailman Raitin tapahtuma oli osa Peräseinäjoen kulttuuriviikon tarjontaa.

Siirtolaisjuhla

Kansainvälinen siirtolaisjuhla 17.7. tarjosi monipuolista ohjelmaa tilaisuuteen sateisesta säästä huolimatta saapuneelle runsaalle väkimmäärille. Juhlan pääpuheen piti dosentti Jorma Hemmi, joka kertoi Suomen matkailukohteista ja matkailusta Suomi 100 -merkeissä valmisteleman kirjan teemoin. Hemmin

puheenvuoro ajankohtaisesta aiheesta oli hyvin asiantunteva ja mielenkiintoinen.

Boys of America - Ameriikan Pohjat -puhallinseitsikko Paul Niemiston johdolla toi tilaisuuteen musiikkitervehdyksen USA:sta. Ryhmä piti konsertin Peräseinäjoen kirkossa edellisenä päivänä. Toisella ohjelmistolla orkesteria kuultiin Siirtolaisjuhlan jälkeen Maailman Raitilla. Molemmat Siirtolaisuusmuseon järjestämät konsertit keräsivät suuren yleisömäärän.

Ulkosuomalaiset eri puolilta maailmaa toivat tervehdyksensä Siirtolaisjuhlaan. Vieraita oli mm. Australiasta, Yhdysvalloista, Kanadasta ja Ruotsista.

Kanadan Knuuttilan talo

Suomen Siirtolaisuusmuseon Maailman Raitilla alkoi merkittävän uuden kohteen pystytys, kun kilpailutuksen avulla valittu urakoitsija pääsi aloittamaan Kanadan New Finlandista tuodun Knuuttilan talon rakennustyöt kesäkuun alussa. Tavoitteena on saada kohde valmiiksi vuoden loppuun mennessä. Sisustaminen talon mukana Kanadasta lahjoitetuilla huonekaluilla ja muulla materiaalilla toteutetaan suunnitelmien mukaan ensi kevään kuussa.

Kanadan Knuuttilan talon harjannostajaisia vietettiin 19.8. Maailman Raitin kodossa nuotiotulen ääressä 60 vieraan voimin. Osa heistä oli hankkeen kökkäväkeä eli talkootyötä tehneitä. Paikalla oli myös lahjoittajaperheen edustaja Valerie Knuuttila puolisoineen Kanadasta sekä useita Suomessa asuvia Knuuttilan suvun edustajia. Ilta sujui perinteisin seremonioiden hernerokkatarjoiluineen. Paikallinen Ajattomat-kvartetti esitti neliäänistä laulua

Knuutilan talon hirsirunko kohosi Maailman Raitille kesän kuluessa. Oikealla Marit ja Mikon Lännen päivän tunnelmissa. Kuvat: Tellervo Lahti.

ja Peräseinäjoen Pelimannien kuuden hengen orkesteri viihdytti harmonikka-, viulu- ja pianomusiikilla.

Seminaari Kanadan suomalaisista

Kanadan 150 vuotta ja Kanadan suomalaisia käsittelevä esitelmätilaisuus pidettiin 19.8. Kanadan historiaan perehdytti tutkija Ahti Tolvanen, joka edusti tilaisuudessa Thunder Bay Finnish-Canadian Historical Society -yhteisöä. Tietopalvelupäällikkö Jouni Korkiasaari Siirtolaisuusinstituutista luennoi suomalaisten siirtolaisuudesta Kanadaan kautta aikojen. Katsauksen New Finlandin asutushistoriaan ja varhaisimmin sinne muuttaneisiin sukuihin esitti toiminnanjohtaja Tellervo Lahti.

Tilaisuuden kunniavieraita olivat Kanadan talon lahjoittaneen perheen edustaja Valerie Knuutila ja hänen suomalaiset sukulaisensa Helsingistä, Turusta, Seinäjoelta ja Alahärmästä. Valerie Knuutila asuu Saskatchewanissa Stockholm-nimisellä paikkakunnalla New Finlandin lähistöllä.

Kanada-seminaari keräsi runsaan ja hyvin kiinnostuneen yleisön Peräseinäjoen Terästalon, jossa oli mahdollista tutustua myös Siirtolaisuusmuseon näyttelyihin.

Lännen Päivä

Siirtolaisuusmuseon superviikonlopun päätteeksi 20.8. vietettiin Lännen Päivää ja markkinoita Maailman Raitilla. Koko iltapäivän kestäneessä tapahtumassa kuulumisiaan kertoivat mm. Esa Hakala Floridasta ja Jari Mäki Koskenkorvalta. Kanadasta tilaisuuksiimme saapunut Valerie Knuutila lahjoitti mm. arvokkaita vanhoja tekstiilejä, jotka ovat peräi-

sin Knuutilan (Knutilan) suvulta Kanadasta. Haastattelin myös Amerikasta tulleita yllätysvieraita, joista Pirjo Polari-Khan asuu Kaliforniassa, Kenneth Wehmas Iowassa ja Wendell Jokela Minnesotassa.

Paikalle ajettujen amerikkaraudat, Dodget, Chevroletit, Cadillacit ja Hummerit omistajineen saivat ansaitsemansa huomion. Iltapäivän kuluessa oli kaksi konserttia. Maakunnan suuruus Ensti esitti kantrimusiikkia ja muita Lännen säveliä. Ilmajokelainen Floridassakin vierailut kuoro Marit ja Mikot oli vauhdissa hauska ja väillä vakavallakin ohjelmistolaan. Yleisön suosiossa oli myös kantritanssi, jota esitti Seinäjoen Eläkkeensaajien kantritanssiryhmä. Lännen Päivä markkinoineen keräsi peräti nelisensataa kävijää, aurinkoisen sään vallitessa. Tapahtuma järjestettiin yhteistyössä Ulkосуomalaiskulttuurin Seuran kanssa.

Kasvavaa kiinnostusta

Suosittuja Peräseinäjoen Pelimannien johtamia keskiviikkoiltojen yhteislaulutapahtumia järjestettiin kesä- ja heinäkuun lisäksi myös elokuussa, yleisön pyynnöstä.

Siirtolaisuusmuseossa ja Maailman Raitilla on vierailut kesän kuluessa runsaasti ulkосуomalaisia eri puolilta maailmaa. Myös suomalaisten kävijöiden määrä on ollut nousujohteinen epävakaisista keleistä huolimatta.

Syyskauden tapahtumista tiedotamme mm. kotisivuillamme lähiaikoina. Maailman Raitti ja Terästalon näyttelyt ovat avoinna ympäri vuoden, tervetuloa!

Media and migration –seminaari

24.5.2017, Helsinki

Marko Alivuotila

VTM, Tutkimusavustaja
Siirtolaisuusinstituutti

Mediasisältö ja muuttoliikeet

Toukokuun lopulla järjestettiin Media and migration –seminaari Eurooppasalissa Helsingissä. Tilaisuus oli osa Vikesin ja Kansanvalistusseuran From stereotypes to covering global interdependencies –koulutusohjelmaa sekä Vikesin Better news media –hanketta. Aiheena oli hyvin ajankohtainen teema muuttoliikeilmöiden esiintymisestä mediasa. Keskeisiksi teemoiksi oli valittu kysymykset kuinka ja miten tämä medianäkyvyys ilmenee. Miten siirtolaisuutta ja pakolaisuutta käsitellään eurooppalaisessa ja suomalaisessa mediassa? Entä ymmärretäänkö mediassa pakolaisuuden perimmäiset syyt ja kuinka eri vaikuttavat tekijät tuodaan esille? Paneelikeskustelun osallistujille esitettiin pohdittavaksi myös kysymys median vastuusta.

Paneelikeskusteluun osallistui siirtolaisuuskysymyksiin erikoistunut toimittaja Elva Narcia Meksikosta, laajasti kriisialueilla työskennellyt kuvajournalisti Niklas Meltio, Irakista Suomeen muuttanut toimittaja Haneen Jameel sekä muun muassa YLE:lle työskennellyt toimittaja Wali Hashi. Keskustelua veti toimittaja Renaz Ebrahimi.

Keskustelun aluksi käsiteltiin, miten media yleensä kertoo pakolaisista? Onko suomalaisen ja muun länsimaisen median välillä eroja? Haneen Jameel pohti, että yleisesti ottaen pakolaiskriisistä kertominen on ollut tasoltaan heikkoa, jolloin ihmisille on jäänyt vääranlainen ja puutteellinen kokonaiskuva. Myös Niklas Meltio halusi painottaa, että tämä kyllä on ongelmana. Usein toimittajilla ei ole tarpeeksi taustatietoa Lähi-idän tai Afrikan paikallisista tilanteista ja jatkuvasti uusia ongelmia synnyttävistä prosesseista. Toimituksellisen kokonaiskuvan hankkiminen on ongelmallista, kun kukaan ei ole oikeasti paikalla. Tätä kautta myös median käyttäjien osalta kokonaiskuvan hahmottaminen aihepiiristä tulee vaikeaksi, koska aiheen uutisointi on kovin sirpaleista. Tähän liittyen Meltio toi esille myös usein mediassa esiintyvän tavan kertoa pinnallisesti surullisia tarinoita, mikä osaltaan vaikuttaa

yleisön saamaan kokonaiskuvaan tilanteesta ja sen rakenteesta. Lisäksi media käyttää epäselvästi ja vaihtelevasti pakolaisuuden ja siirtolaisuuden käsitteitä.

Elva Narcia kommentoi, että medialla on kova kiire kertomaan uutisia ja aiheen konteksti jää helposti pariin riviin. Mediassa keskinäinen kilpailu on kovaa ja samoja uutisia kierrätetään nopealla syötöllä. Wali Hashi nosti puheenvuorossaan myös esille taustatietojen merkityksen pyrittäessä tavoiteltavaan ja hyvään uutisointiin. Taustatietojen merkitystä painotettiin, mutta kuinka tärkeää toimittajien on päivittäisessä uutistyössä ymmärtää syyt pakolaisuuden ja siirtolaisuuden taustalla? Niklas Meltion kokemuksen mukaan tämä on aivan keskeistä ja toimittajalla tulisi kirjoittaessaan olla hallussaan kattava tietämys aiheesta. Uutisoinnin tulee olla rehellistä, taustoihin ja syihin pureutuvaa, sekä tuoda median kuluttajille uusia näkökulmia aiheeseen. Narcian mielestä nämä seikat ovat keskeistä hyvässä mediatyössä ja toimittajien tulisi jatkuvasti lukea ja tutkia aiheita, jotka ovat oleellisia heidän työssään. Myös riittävät lähteet ja hyvät luottamukselliset kontaktit paikallisiin ihmisiin palvelevat monipuolisen kokonaiskuvan syntymistä. Hashi lisäsi kulttuurisen ymmärryksen olevan tärkeää, jotta aiheet ja niiden käsittely olisi mediassa riittävän monipuolista.

Keskustelu siirtyi käsittelemään median luomaa kuvaa pakolaisuuden ja siirtolaisuuden ympärillä. Luoko median sisäinen kilpailu uutisympäristön, jossa helposti keskitytään negatiivisiin asioihin? Panelistit olivatkin yhtä mieltä siitä, että toimittajilla ja medialla on merkittävä vastuu. Koko kansakunta luo näkemyksensä asioista perustuen toimittajien kertomuksiin. Elva Narcia kiinnitti huomiota siihen, että median vastuu korostuu erityisesti siinä, millaisia termejä ja määrittelyitä käytetään. Niklas Meltio puhui lukijoiden vastuusta, johon sisältyy eri medioiden käyttäminen ja sisäinen kriittisyys. Hänen mukaansa Suo-

messa on menty parempaan suuntaan median läpinäkyvyyden suhteen ja ihmiset osaavat lukea uutistarjontaa monitahoisemmin.

Pakolaisuudesta mediassa käytettävä kuvasto sai yleisön kysymään keskustelijoiden mielipidettä asiaan. Erilaisten dramaattisten kuvien käyttö mediassa voi luoda median kuluttajien keskuudessa yksipuolisen kuvan uutisten kohteena olevista ihmisistä ja pirstaleinen, nopea uutiskerronta ei palvele taustatietojen omaksumista. Lisäksi vanhan median ohien tullut sosiaalinen media tuo käyttäjienä saataville valtavan määrän eritasoista informaatiota ja kuvastoa. Yhtenä ratkaisuna asiaan pohdittiin olevan kuitenkin erilaiset lähteet erilaisine aspekteineen, jotka osaltaan mahdollistaisivat tasapainoisen kokonaisuuden syntymisen.

Monipuolisuus mediasisällössä on siis hyvästä, mutta miten pakolaiset ja siirtolaiset

saisivat paremmin oman tarinansa kerrottua? Panelistien mielestä tällainen mahdollisuus olisi rakentavaa koko suomalaisen yhteiskunnan kannalta. Erilaisten kokemusten ja näkemysten vastaanottaminen oman kulttuurin ja yhteiskunnan ulkopuolelta on oleellista, korosti Wali Hashi. Lisäksi Haneen Jameel toi esille pakolaisten tarpeen myös olla uutisten vastaanottajina heitä koskevista ja kiinnostavista aiheista. Ehkä sosiaalisen median eri välineiden kautta myös pakolaiset itse saisivat äänensä kuuluviin heille tärkeistä asioista.

Seminaarin päätteeksi keskustelijat pitivät hyvänä, jos mediassa koettaisiin tarvetta ajatella enemmän kenelle ja mitä varten uutisointia tehdään. Keskeisenä teemana kuitenkin panelistien keskustelussa toistui ajatus siitä, että median laajempi sisäinen moninaisuus aiheineen ja tekijöineen paremmin jatkossa palvelisi median erilaisia kuluttajia.

Kotona Suomessa -valtakunnallinen hankepäivä

7.6.2017, Helsinki

Marko Alivuotila

VTM, Tutkimusavustaja
Siirtolaisuusinstituutti

Kotoutumisen monet käytännöt

Kotona Suomessa -valtakunnallinen hankepäivä pidettiin Helsingissä Congress Paasitorinissa ja tilaisuuden järjestäjänä toimi Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY) Kotona Suomessa -hankkeen puitteissa. Kyseessä oli monipuolinen tilaisuus niin esitelmien, kuin hankkeeseen tutustumisen kannalta ja aktiivinen kuulijakunta täytti luentosalin. Tilaisuudessa Kotona Suomessa -hankkeen eri toimijat ympäri Suomen pääsivät samalla kertomaan oman toiminta-alueensa projekteista. Keskeistä tässä kokonaisuudessa on maahanmuuttajien kotoutumisen tukemiseen liittyvien toimintojen ja palvelujen kehittäminen. Hanke kokoaa laajasti alan toimijoita yhteen ja palvelee toiminnan kehittämistä tukemalla verkostoitumista.

Tilaisuuden aluksi projektijohtaja Leena Pellilä ja projektipäällikkö Ilona Korhonen esittelivät Kotona Suomessa -hanketta osallistujille. Pellilä kertoi kuulijoille, että vaikka maahanmuuttajien kotoutuminen on termillä tullut yleisesti tutuksi vuoden 2015 muutoliikkeen myötä, niin tämän hankkeen juuret ovat kauempana. Kotoutumislaki tuli vuonna 2010 ja Kotona Suomessa -hanke syntyi tästä. Hankeella on omat alueensa eri osissa Suomea ja siihen sisältyy monia eri toimintatapoja, joilla kuitenkin on yhteinen ja sama tavoite. Pellilä jatkoi, että monitoimijaisuus on tärkeä osa toimintaa ja koko aihepiiri vaatii jatkuvaa kehittämistä, reflektointia ja arviointia miten tehdä asioita paremmin. Kotona Suomessa -toimenpidekokonaisuuden tavoitteena on yhdistää toimijat ja asiantuntijat toimivaksi valtakunnalliseksi verkostoksi. Kotona Suo-

messä -hanke jakautuu kahtia Hyvä Polku - (aluekoordinaattorit) ja Hyvä Alku -osiin (sis. pilottiprojektit). Seitsemän aluekoordinaattoria toimivat eri puolilla Suomea ja käynnissä on kaikkiaan 16 erilaista pilottihanketta. Uudenmaan ELY johtaa ja koordinoi hanketta kokonaisuutena.

Aluekoordinaattoreiden työhön kuuluu osaamisen ja verkostojen kehittäminen, kotoutumiseen liittyvien hyvien käytäntöjen tunnistaminen ja levittäminen, sekä alueellisen tiedon tuottaminen kotouttamisen hyväksi. Yleensäkin verkostoittaminen on tärkeässä roolissa kotoutumistyössä, koska käytännön työssä yhdistyy monitahoisesti julkisen sektorin toimet kansalaisyhteiskunnan toimintoihin. Lisäksi hankkeeseen sisältyy alan työntekijöiden ja muiden toimijoiden osaamisen kehittäminen. Oleellista koulutustarjontaa on myös tilanteen mukaan voitu jatkaa, milloin se on tukenut alueellisia tarpeita. Osaamisen kehittäminen liittyy myös kotouttamisohjelmiin kunnissa.

Projektipäällikkö Ilona Korhonen Hyvä Alku -pilottiprojektista kertoi tarkemmin näistä hankkeista. Pilottihankkeet liittyvät kotoutumisen alkuvaiheen palveluprosessiin ja myöskin kotoutumiskoulutuksen jälkeiseen palveluun maahanmuuttajatyössä. Lisäksi tullaan erityishuomioimaan pidempään työtömänä olleet tai kotoutumispalvelujen ulkopuolelle jääneet. Kokonaisuutena pilottihankkeen toimintoihin kuuluu mm. alkuvaiheen koulutusmoduli (ns. orientaatiojakso, joka pitää sisällään yhteiskunnallista koulutusta), ohjausta työhön, koulutukseen ja palveluihin, sekä kotoutumista edistävä mobiilipeli. Kaikkiaan Kotona Suomessa -hankkeeseen sisältyy info- ja opetusmateriaalia, kuten videoita ja julkaisuja.

Asiasta jatkoi Sonja Hämäläinen (maahanmuuttojohtaja, TEM). Hänen esitelmänsä aiheena oli maakuntauudistuksesta aiheutuvat muutokset kotoutumiseen. Jatkossa maakunnat tulevat olemaan tärkeässä roolissa kotoutumisessa. Kotolain tavoitteena on edistää kotoutumista ja hyviä väestösuhteita, lisäksi edistää maahanmuuttajien työllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia. Laissa pyritään selvittämään eri toimijoiden roolia (maakunta, kunta ja muut toimijat). Maakunnalle tulee yhteensovittamisvelvollisuus, jolloin maakunta yhteistyössä kunnan ja muun viranomaisen kanssa huolehtii toimintojen yhteensovittamisesta. Yhteensovittaminen koskee esimerkiksi palveluja ja niiden kehittämistä. Kuntien tehtävänä tulee säilymään esimerkiksi asuminen ja nuoria koskevat asiat, lisäksi kuntastrategiassa kotoutuminen tulee olla osana kaikkea kunnan toimintaa. Maakunta taas vastaa kotoutumisen toteuttamisesta maakuntata-

solla, kehittämien kotoutumista monialaisena yhteistyönä. TEM sitten koordinoi kokonaisuutta ja yhteistyössä valitaan työn painopisteet. Kotoutumisen seurannan toteuttamiseksi kunnissa aloitetaan omavalvonta-ohjelma ja tietoperusta nähdään tärkeänä toiminnan kokonaisuuden kannalta.

Kotoutumisprosessissa maahanmuuttajan saama informaatio ja neuvonta ovat keskeisiä ja tätä puolta tullaan kehittämään jatkossa. Teemoiksi nostetaan maahanmuuttajan osaamisen tunnistaminen, jolloin hän pääsee siirtymään nopeammin ja paremmin työmarkkinoille. Jatkossa kilpailutuskriteerien osalta keskeistä on, että toteutettavien hankintojen on oltava hyviä ja tuloksen määrittely tulee olemaan tärkeää.

Rinux Penninx (emeritusprofessori, Amsterdamin yliopisto) esitelmöi kotouttamisesta integraatioprosessin ja paikallisten toimintojen yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Kotouttaminen on lista prosesseista, joissa tullaan yhteiskunnan hyväksytyksi jäseneksi. Kyseessä on kaksisuuntainen prosessi maahanmuuttajan ja vastaanottavan yhteiskunnan välillä. Penninx korostaa, että kokonaisuudessaan tämä on moniulotteinen prosessi, jonka hän jakaa kolmeen eri ulottuvuuteen. Laillis-poliittisessa ulottuvuudessa voidaan tarkastella, ovatko maahanmuuttajat, ja missä määrin, hyväksytyt osa poliittista järjestelmää. Laittomiksi katsotut ihmiset eivät voi olla osa järjestelmää, kun taas täyden kansalaisuuden saaneet sitä ovat. Sosiaalis-taloudellisessa ulottuvuudessa tarkastellaan, millainen on maahanmuuttajan pääsy ja osallistuminen yhteiskuntaan näiltä osin. Näin voidaan tarkastella, toimivatko yhteiskunnan instituutiot samalla tavalla eri ihmisten kohdalla. Kulttuuris-uskonnollisessa ulottuvuudessa tarkastellaan, miten maahanmuuttaja on osa tätä monipuolista ulottuvuutta. Penninx näkee, että tähän sisältyy monia eri tasoja, niin yhteiskunnan osalta (monokulttuuri tai monikulttuuri), kuin maahanmuuttajan itsensäkin osalta (kotona voi noudattaa erilaista kulttuuria kuin julkisesti).

Tutkimuksellisesti näitä voidaan tarkastella ja mitata eri tasoilla. Voidaan tutkia esim. kuinka sopeutunut maahanmuuttaja on eri osa-alueiden suhteen tai kuinka vastaanotettava yhteiskunta ottaa hänet vastaan. Myös organisaatioita ja instituutioita voidaan tarkastella sitä kautta, että miten ne hyväksyvät maahanmuuttajat ja heidän organisaationsa osaksi toimivaa yhteiskuntaa.

Penninx huomioi, että tarkasteltaessa kotouttamisen eri prosesseja on otettava huomioon monet erilaiset ja eriaroiset tasot. Näitä ovat esimerkiksi paikallinen, kansallinen ja EU-taso. Lisäksi voidaan tarkastella,

ovatko prosessit kuitenkin samantasoisia eri tasoilla (esim. integraatioprosessin toteutuminen käytännössä). Myös aika luo oman vaikutuksensa kotoutumisprosessiin. Näin voi olla vaikka uusien tulijoiden kohdalla, jotka eivät tiedä asioita mitä aikaisemmin tulleet jo tietävät. Eri kokemus on usein myös eri sukupolvilla, sillä ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajilla ovat erilaiset kokemukset kuin heidän jälkeläisillään. Lapset kokevatkin usein olevansa puolivälissä, kun kodin ja ympäröivän vaatimukset ja odotukset voivat olla erilaisia.

Yhteiskunnalliset toimenpiteet ovat poliittisesti määriteltyjä yhteiskunnan enemmistön mukaisesti ja niiden tarkoituksena on ohjata yhteiskunnan toimintaprosesseja. Penninx kertoo, että koska asiat ovat enemmistön päättämiä, niin asioista käytettävän sanaston sisältö ja määrittely seuraa myös enemmistön linjaa. Toimenpiteitä tutkittaessa on katsottava, kuka on kohteena ja millä tavalla, sekä kuka tämän asian määrittelee. Huomattava on myös toimenpiteiden tärkeysjärjestys, joka vaihtelee eri tasoilla (esim. paikallistaso / EU-taso). Silti jokainen ulottuvuus keskinäisine suhteineen on tärkeä kokonaisuuden arvioimisen kannalta.

Mikä yhdistää näitä eri ulottuvuuksia pinnan alla? Penninx näkee ihmisten ja ihmisryhmien määrittelyprosessin olevan keskeisellä sijalla. Tämän asian tärkeys ilmenee esimerkiksi yhteiskunnan määrittäessä maahanmuuttajaa koskevat oikeudet ja kansalaisuuden saamisen. Tällaisissa asioissa maahanmuuttajalla itsellään on vain vähän vaikutusvaltaa. Laillisuusstatus on hyvin keskeinen asia, koska se pitkälle mahdollistaa pääsyn työhön, koulutukseen ja terveydenhuoltoon osana yhteiskunnan jäsenyyttä. Kulttuurisessa mielessä kokemus yhteiskunnasta voidaan Penninxin mukaan jakaa yksilölliseen, kollektiiviseen ja institutionaaliseen tasoon. Integraatiokokemus voi vaihdella kaikilla näillä tasoilla.

Lopuksi Penninx kertoi näkemyksistään ja kokemuksistaan maahanmuuttajien hyvästä kotoutumisesta. Maahanmuuttajien kannalta olisi tärkeää nopeat päätökset, jotta turha odottaminen saataisiin pois ja laillisuusstatuksen kysymykset selvitettyä. Hän näkee, että oleskelun pysyvyys on paras ratkaisu kaikille osapuolille, koska tällöin poistuisivat väliaikaisuuteen liittyvät epävarmuudet. Tärkeää integroitumiselle on myös kielen hallinta ja kokemus siitä, että hyväksytään yhteiskunnan jäseneksi. Segregaatiota tulisi pyrkiä välttämään, niin vastaanotossa, kuin asumisessakin. Tasa-arvoinen yhteisöllisyyden kokemus toimii täten yhdistävänä tekijänä ihmisten

välillä ja palvelee tätä kautta koko kotoutusprosessia.

Hankepäivän lopuksi erikoistutkija, dosentti Pasi Saukkonen puhui aiheesta "Milloin kotoutuminen on onnistunut?". Saukkonen näkee aiheen tärkeänä yhteiskunnallisena kysymyksenä. Mitä kaikkea kotoutumisen prosessissa tapahtuu? Miten kotoutumisen onnistumista oikein mitataan? Yleensä työllistyminen nähdään esimerkkinä hyvästä ja oikeasta kotoutumisesta. Tämä kuitenkin on Saukkosen mielestä turhan rajallinen ja harhaanjohtava tapa tarkastella kotoutumisen syvyyttä. Mitä kotoutuminen sitten määritelmien mukaan on? EU:n määritelmän mukaan kyseessä on dynaaminen ja kaksisuuntainen prosessi, sen sijaan Suomen laissa taas puhutaan vuorovaikutteisesta kehityksestä. Helsingin kaupungin käyttämän määritelmän mukaan tärkeää on, että kaikki tuntevat itsensä helsinkiläisiksi ja osallistuvat aktiivisesti yhteiskuntaan.

Saukkonen jatkoi, mitä yhteiskunnallinen tutkimus puolestaan sanoo kotoutumisesta. Hyvä kotoutuminen usein määritellään oman paikan löytämisenä uudessa yhteiskunnassa. Keskeistä ovat myös yhdenvertaiset mahdollisuudet ja vertailukelpoinen menestyminen elämässä. Lisäksi kyse on itsensä osalliseksi tuntemisesta ja osallistumisesta yhteisön ja yhteiskunnan toimintoihin. Saukkonen korostaa, että määrittelyissä on tärkeää, että asiaa ei rajata koskemaan ainoastaan työtä ja työmarkkinoihin osallistumista koskevaksi. Hän jatkaa, että kotoutumisen osa-alueiksi voidaan määritellä ensinnäkin rakenteellinen kotoutuminen. Rakenteellisen kotoutumisen luvut ovat yleensä keskeisessä roolissa esimerkiksi vertailtaessa EU-maita keskenään. Kulttuuriseen kotoutumiseen sisältyy riittävä kielen/kielten oppiminen. Tähän liittyy myös ajatus paikallisten arvojen ja normien hyväksymisestä. Saukkonen näkee, että ihmisen omalta kannalta on hyvä tietää käytössä oleva yleinen käyttäytymiskoodi. Vuorovaikutukselliseen kotoutumiseen puolestaan sisältyy yleiset sosiaaliset suhteet, luottamus kanssaihmiin ja yhteiskunnan instituutioihin. Identifioivan kotoutumisen määritelmään taas kuuluu samaistuminen ja yhteenkuuluvuuden tunne asuinpaikkaa ja yhteiskuntaa kohtaan.

Pohdittaessa hyvää kotoutumista ja sen arviointia, Saukkonen kysyy mihin rima tulisi laittaa? Mikä on riittävää kotoutumista? Onko tavoitteena maahanmuuttajan täydellinen osallistuminen vai kuilun kurominen umpeen kantäväestötön? Asiaa tarkasteltaessa on keskeistä huomata, että muistetaan verrat keskenään vertailukelpoisia väestöryhmiä (esim. ikä- ja sukupuolivakiointi), sillä kan-

taväestön ja maahanmuuttajaryhmien välillä on merkittäviä eroja. Saukkonen pohtii, että onko ”maahanmuuttajia” olemassa yhtenevä-
nä massana, sillä eri väestöryhmien ja -kate-
gorioiden välillä on kuitenkin erittäin suuria
eroja. Lisäksi pitäisi huomioida, että ihmisillä
on voinut olla hyvin erilaisia syitä tulla Suo-
meen (kuten työ tai perhesyyt). Pitäisikö ko-
toutumisessa pyrkiä sen jonkintasoiseen to-
teutumiseen mahdollisimman nopeasti vai
asteittaiseen etenemiseen kunkin osaamisen
oikealle tasolle? Kuitenkin on huomattava, että
eri osa-alueilla tapahtuu eriasteista kotoutu-
mista. Lisäksi maahanmuuttajalle saattaa tulla
pettymyksiä kotoutumisprosessin kuluessa,
koska myös hänen omat odotuksensa muut-

tuvat ajan myötä. Kuitenkin voidaan sanoa,
että kotoutumiseen vaikuttaa koko elämä, ei
vaan lakisääteiset asiat. Kotoutumisessa kaik-
keen ei voi vaikuttaa, mutta silti nämä tekijät
vaikuttavat (kuten taustayhteisöt, taloudelli-
nen tilanne, yksilölliset erot ym.).

Lopuksi Saukkonen nosti esille kotou-
tumisen tulevaisuuden haasteita. Miten
maahanmuuttajien pääsyä työmarkkinoille
nopeutetaan? Tai miten kotoutumista edis-
tetään, jos on työmarkkinoiden ulkopuolella?
Aivan keskeisiin kysymyksiin jatkossakin kui-
tenkin kuuluu, että miten voimme parhaiten
luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta keskinäi-
sistä eroista huolimatta.

Otamme vastaan lahjoituksia

Siirtolaisuusinstituutilla on sääntöjensä mukaan oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja Suomesta ja ulkomailta. Aikaisemmin saamansa lahjoitukset instituutti on sijoittanut mm. tutkimusrahastoonsa, josta tuetaan vuosittain suomalai-
seen siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusta, dokumentaatiota ja konferenssitoimintaa.

Instituutissa ylläpidettävä siirtolaisuusarkisto ottaa myös vastaan lahjoituksena erilaisia dokumentteja jälkipolville sääs-
tettäväksi. Tällaista materiaalia ovat mm. käsikirjoitukset, kir-
jeet, valokuvat, äänilevyt ja pienimuotoiset tarve-esineet.

Yhteydenotot:
Arkistonhoitaja Jarno Heinilä
jarno.heinila@utu.fi
+358 (0)2 28 404 40

Patrik Söderberg

Ung i Österbotten 2016–2017 **Studerandes flyttningsbenägenhet och tankar om regionen**

Nuoret Pohjanmaalla 2016–2017 **Opiskelijoiden muuttohalukkuus ja ajatuksia alueesta**

Den här rapporten baseras på enkätmaterial med österbottniska studerande på högstadiet och andra stadiet, och enkät- och intervjumaterial med studerande på tredje stadiet som är hemma från och/eller studerar i Österbotten (närmare bestämt landskapen Österbotten och Mellersta Österbotten). Datasamlingen genomfördes mellan november 2016 och april 2017, och sammanlagt deltog 4 296 studerande i enkäter och 26 studerande i intervjuer.

Publikationer 18. Migrationsinstitutet 2017. 113 s.

Tämä raportti perustuu yläkoulussa ja toisella asteella opiskeleville pohjalaisille tehtyyn kyselyyn sekä kyselyyn ja haastatteluun, joka on tehty kolmannen asteen opiskelijoille, jotka ovat joko kotoisin Pohjanmaalta tai opiskelevat Pohjanmaalla (tarkemmin sanottuna Pohjanmaan tai Keski-Pohjanmaan maakunnassa). Materiaali kerättiin marraskuun 2016 ja huhtikuun 2017 välisenä aikana, ja yhteensä 4 296 opiskelijaa vastasi kyselyyn ja 26 haastatteluun.

Julkaisuja 18. Siirtolaisuusinstituutti 2017. 113 s.

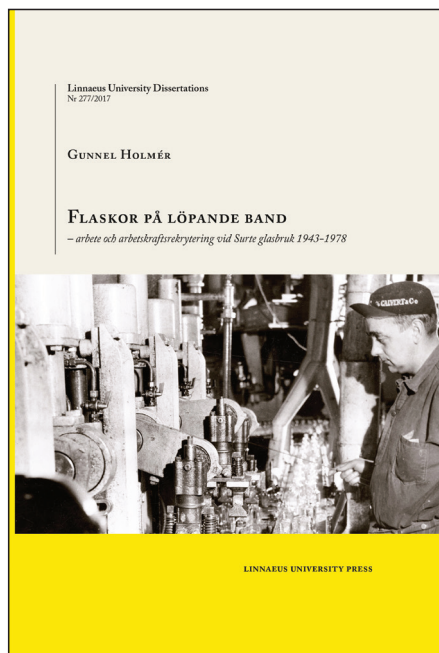
Hinta 15 € + toimituskulut

Holmér, Gunnel: *Flaskor på löpande band – arbete och arbetskraftsrekrytering vid Surte glasbruk 1943–1978*. Linnaeus University Press 2017. 204 s.

Som de flesta andra tillverkningsindustrier förändrades glasindustrin under efterkrigstiden. På Surte glasbruk i Småland tillverkades glasprodukter – buteljer och burkar – i allt snabbare takt. I sin studie ger Gunnel Holmér utrymme åt arbetspraktiker: hon synliggör det konkreta arbetet och dess villkor under den här expansiva perioden då mekanisering och ökade inslag av automatisering förändrade arbetsförhållanden. I fokus för avhandlingen *Flaskor på löpande band – arbete och arbetskraftsrekrytering vid Surte glasbruk 1943–1978* står arbetsuppgifter, arbetsorganisation och arbetskraftsrekrytering.

Med sin studie vill Holmér öka kunskapen om arbetet inom den mekaniserade glasindustrin i Sverige under den här perioden. Detta utgör den övergripande målsättningen. Hon beskriver sin avhandling som en fallstudie vars syfte är att analysera kvinnors roll i glasproduktion och (citrat) "att kasta nytt ljus över rekryteringen av utländska arbetare till glasbranschen". Vid glasbruket arbetade ett stort antal människor, i början av 1950-talet främst män födda i Sverige och senare även om ett ökat antal kvinnor. På 1960-talet ökade andelen utrikesfödda arbetstagare, såväl kvinnor som män som flyttat till Sverige från andra länder sökte sig till Surte glasbruk. Många av dessa kom från Finland.

Med de förändringar i teknik som infördes under förra delen av 1900-talet formades nya arbetsuppgifter, präglade av varierande inslag av rutinsysslor, tempoarbete och uppgifter som förknippades med yrkesskicklighet. I studien beskrivs arbetsmoment och arbetsvillkor, och Holmér redogör bland annat för den konkreta glasframställningen och det arbete som utfördes av maskinmästarna som ansvarade tillverkningen och deras medhjälpare. Inte

minst maskinmästarens arbete krävde yrkesskicklighet. Holmér tar oss därtill till synkammaren, till det syningsarbete som krävde koncentration och högt tempo och som dessutom utfördes i en bullrig miljö.

I början av 1970-talet tillverkades en miljon glasförpackningar per dag. Liksom många andra tillverkningsindustrier hade Surte glasbruk svårigheter att rekrytera arbetskraft; det fanns behov av arbetande som skulle ta sig an både uppgifter som betecknades som kvalificerade och uppgifter som kategoriserades som okvalificerade. När Holmér studerar hur maskintillverkning och förändrad teknologi påverkade organiseringen av arbetet, bemanningen och rekryteringen sätts genus och etnicitet i fokus. Vem utförde olika arbetsuppgifter och under vilka villkor? Vilka kvalifikationer krävdes? För vem öppnades karriärvägar inom organisationer? Hur fördelades den så kallade stanntiden?

I avhandlingen studeras arbetskraften sammansättning och fördelningen av arbetsuppgifter vid Surte glasbruk mellan åren 1943 och 1978. Holmér låter sin studie ta avstamp i en presentation av forskning som berör glasarbetarna och glastillverkning samt den expertinvandring som historiskt sett präglat organisering av glasarbete. Hon redogör även för studier som berör den omfattande arbetskraftsinvandringen till Sverige och dessutom presenterar hon forskning om

genusarbetsdelning och kvinnor i mansdominerad industri.

På Surte glasbruk hade maskinmästaren ersatt glasblåsare och redan under mellankrigstiden hade det skett en övergång från hantverksmässig till mekaniserad glastillverkning. På ett annat glasbruk, Kosta glasbruk, var tillverkningen av glasföremål fortsättningsvis utformad på ett annat sätt. Där tillverkades formgivet konstglas på ett hantverksmässigt sätt. I en tidigare studie, i licentiatavhandlingen *Kosta glasbruk – en etnisk smältdegel? Arbetet och arbetskraftsinvandring 1943–1973* (Smålands museum 2009), har Holmér studerat arbetet på Kosta utifrån en snarlikt ansats och frågeställning. Detta möjliggör en jämförelse, en komparation som också är inbyggd i den nu föreliggande avhandlingen.

Till bägge bruk rekryterades invandrad arbetskraft för uppgifter som var mindre kvalificerade – till Kosta främst från sydeuropeiska länder, till Surte från nordiska länder, huvudsakligen då från Finland. Ännu under efterkrigstiden präglade expertinvandring sammansättningen av arbetskraften vid Kosta bruk och yrkesskickliga arbetare rekryterades från länder utanför Norden. I sin tidigare studie över arbetets organisering vid Kosta visade Holmér att tilldelningen av arbetsuppgifter inte primärt styrdes av etnicitet utan av företagets efterfrågade funktioner och de sökandes kvalifikationer. I den studien visades också att kvinnor oavsett etnisk tillhörighet utförde rutinsysslor.

I sin doktorsavhandling om arbetet på Surte skildrar Holmér hur grupper som på en samhällig nivå har setts en arbetskraftsreserv – kvinnor – eller som ersättningsarbetskraft – invandrare – placerar sig inom en specifik och avgränsad organisation, ett tillverkningsföretag. Holmér uppmärksammar diskriminering av olika slag, och inspirerad av en studie som Denis Frank har gjort väljer hon att laborera med en teoretisk ansats som utformats av Charles Tilly. Holmér lägger sin studie på organisationsnivå, men genom valet av teoretiskt begrepp – Tillys begrepp beständig ojämlikhet – kan hon relatera handlingsmönster inom ett företag till ett mera strukturellt plan. Enligt den amerikanske sociologen Tilly uppstår ojämlikhet i växelverkan mellan yttre och inre kategorier. Som exempel på yttre kategorier nämner Tilly distinktioner som man/kvinna, vit/svart och medborgare/utlänning. Som exempel på inre kategorier omnämner han lärare/elev och skillnaden mellan kvalificerade och okvalificerade arbetare. Medan de förra kategorierna emanerar ur det omgivande samhället ges de senare betydelse inom en specifik organisation. Om dessa kombineras på ett särskilt vis

uppstår kategoriell ojämlikhet och i sin analys av om och hur detta sker faller Holmér tillbaka på Tillys förståelse av exploatering (en ökad avkastning genom att samordna arbetsinsatser), möjlighetsansamling (nätverk som gör att bara vissa vinner på det), efterlikning (organisationsmässigt), anpassning (inbördshjälp, praktiker).

På basis av detta resonemang skapar Holmér konkreta frågor som också möjliggör komparation: hur kombineras de yttre kategorierna kvinna/man och svenskfödd/invandrad med de kategorier som var interna? När Holmér formar sina frågor beaktar hon även genushistoriska teoribygggen, men hon ger också utrymme åt Tillys tolkning av genus och underordning. Tilly framhåller att kvinnor oftast verkar inom kontroll- eller anbuds-system medan män tenderar att återfinnas inom lojalitetssystem.

Till grund för studien ligger ett omfattande källmaterial – i första hand AB Surtes glasbruks arkiv men också material från Länsarbetsnämndens arkiv, Kungliga Arbetsmarknadsstyrelsens arkiv (AMS) samt Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek. Holmér utnyttjar även ett pressarkiv samt samtida studier av glasbruket och i studien kombineras kvantitativa och kvalitativa angreppssätt. Det är dock beklagligt att intervjumaterial ges mindre utrymme i den här studien än i den om Kosta glasbruk.

I avhandlingen beskrivs arbetspraktiker och arbetsmoment i relation till tekniska förändringar – det handlar om förarbete, hyttarbete, syning och efterarbete. Därefter redogörs för utbildningsmöjligheter, bland annat den internutbildning som arrangerades under 1950- och 60-talen och som gav de manliga arbetarna möjligheter till avancemang. I avsnittet om arbetsvillkor och arbetsförhållanden läggs fokus på arbetet i synkammaren, en arbetsmiljö som av de samtida beskrevs som ett "hopplöst fall". Därtill förs en diskussion om hur arbetsskicklighet och kunnighet tolkades och värderas.

Holmér redogör för de migranter, Sverige-födda och andra, som rekryteras till bruket. År 1964 arbetade 661 personer på glasbruket, 252 (eller 38,1 %) var födda utanför rikets gränser. År 1972 tillhörde en knapp majoritet av de 613 personer som arbetade vid glasbruket gruppen arbetskraftsinvandrare. Detta år utgjorde kvinnor ca 25 % av alla arbetstagare.

På 1950-talet utgjorde kvinnorna ungefär en tiondedel av arbetskraften och de arbetade främst med paketering, dekorering och på det som kallades plåtlocksavdelningen. Redan innan nattarbete tilläts år 1962 hade företaget genom dispensförfarande anställt kvinnor i skiftesarbete. Då öppnades också synarkurser

både för män och kvinnor, och de första kvinnorna anställdes till synkammaren år 1961. År 1967 utgjorde kvinnorna 48 % av synarna, några år senare var de i majoritet. I sin redovisning av arbetet vid Surte utgår Holmér från personalstatistik och personalakter – speciell fokus läggs på löneuppgifter. I en studie som gjordes år 1972. Då utgjorde kvinnor födda i Finland den största gruppen som arbetade i synkammaren. Intressant nog visar Holmér att kvinnornas villkor diskuterades förhållandevis sällan även om man inom företaget började tillämpa en likalönsprincip från början av 1960-talet.

Kosta-studien hade visat att tilldelningen av arbetsuppgifter i första hand styrdes av företagets efterfrågade funktioner och de sökandes kvalifikationer, inte primärt av etnicitet. Men medan de kvalificerade utlandsfödda arbetarna, främst glasblåsarna, kunde avancera inom företaget, var det svårare för de utlandsfödda männen som rekryterats som hjälparbetare att skapa sig en bra position. I sin tolkning pekar Holmér härvidlag på inslag av beständig ojämlikhet. Vad gäller männen pekar Holmér på en annan utveckling på Surte glasbruk. Hon framhåller att nyanställda män som kommit in i okvalificerade uppgifter senare kunde placera sig i kvalificerade uppgifter. Avancemang var möjliga också för de män som rekryterats för uppgifter av okvalificerad art. Även om vissa tendenser till diskriminering fanns hävdar Holmér att manliga arbetare från andra länder inte systematiskt utsattes för beständig olikhetsskapande.

Vid bägge bruk tilldelades kvinnor, oavsett etnisk tillhörighet, rutinsysslor. De kategoriella skillnader som baserades i genus var således

starka – kvinnor rekryterades systematiskt till funktioner som fodrade lägre utbildning, som gav lägre lön och som förknippades med lägre grad av yrkesskicklighet. Arbetet organiserades på ett sätt som gjorde att de yttre och inre kategorierna samverkade och lade grund för beständig ojämlikhet inom organisationen.

I slutdiskussionen framhåller Gunnel Holmér därför att etnicitet inte alltid var förknippat med arbetsorganisation och att det inte finns "tydliga belegg för beständig ojämlikhet baserad på etnicitet". Även efter att arbetet mekaniserats och automatiserats var "genus till kvinnors nackdel överordnat etnicitet i arbetsorganisering".

Holmér uppmärksammar ojämlikhetens olika grader av beständighet, men med en något fyrkantig användning av de valda teoretiska redskapen tenderar skribenten ändå att underskatta etnicitetens betydelse och de nyanländas klassbaserade villkor. I studien analyseras sambanden mellan klass och etnicitet i en för liten omfattning, och medan klassbegreppet faller i skymundan hämmas etnicitetsanalysen av en för oklar begrepps användning. Skillnaderna mellan olika grupper av kvinnor – ålder, civilstånd och födelseplats – uppmärksammas inte tillräckligt grundligt.

Avhandlingen bidrar tvivelsutan med ny kunskap om mekaniserad glasindustri och om förskjutningar i organiseringen av arbetet. En av avhandlingens styrkor ligger i den fruktbara sammankopplingen av olika forskningsfält: det konkreta fabriksarbetets historia, genushistoria och migrationshistoria.

Ann-Catrin Östman

Migrationsinstitutets svenskspråkiga avdelning, Centret för Svenskfinland, har tidigare varit beläget i Kronoby folkhögskola. Från och med början av september 2017 kommer enheten att fungera i Åbo Akademiens utrymme i Vasa.

Siirtolaisuusinstituutin ruotsinkielinen toimipiste Centret för Svenskfinland siirtyi Kruunupyystä Vaasaan Åbo Akademin tiloihin syyskuun 2017 alusta lähtien.

**Den nya adressen är
Uusi osoite on**

**MIGRATIONSINSTITUTET
Centret för Svenskfinland**

Åbo Akademi
B4, PB 311
65101 VASA

Salonen, Erja-Riitta (toim): Suomiart 2017.
65 s.

Suomiart 40 vuotta

Ruotsinsuomalaisten kuvataiteilijoiden yhdistys, *Suomiart* (www.suomiart.se), vietää tänä vuonna 40 juhlavuottaan. Täysien vuosien kunniaksi järjestettiin 22 taiteilijan yhteisnäyttely *Marjatta Nenanderin* omistamassa *Galleria Cupidossa* Tukholman Vanhassakaupungissa. Näyttelyn yhteydessä (31.5.2017) julkistettiin myös *Erja-Riitta Salosen* toimittama taiteilijamatrikkeli yhdistyksen taiteilijajäsenistä *Suomiart 2017*.

Tunnelmallinen, keskiaikainen *Galleria Cupido* tarjosi mainiot tilat teoksille, jotka oli sijoitettu taidokkaasti kunkin taiteilijan erityisyyttä korostaen. Esillä oli veistoksia, taidegrafiikkaa, valokuvia sekä öljy-, akvarelli- ja akryylitöitä. Matrikkeliin ja juhlaohjelmien ei saatu varoja, joten on toimittu omakustantein ja talkoovoimin. Mieltä ylentävää palautetta tuli yleisön kiinnostuksen ja runsaan kävijämäärän myötä.

Taiteilijamatrikkeli on kunnianosoitus Suomiartin aktiivisille taiteilijoille. Se sisältää yhdistyksen historiikin suomeksi ja ruotsiksi sekä esittelee 51 jäsenen taiteilijaprofiilit. Jokaiselta taiteilijalta on perustietojen ja muotokuvan lisäksi näytteenä yksi taideteos. Pienet voimalauseet, aforismit piristävät ja antavat syvyyttä. Yksi lause voi ilmaista henkilökohtaisen taiteentekemisen ytimen ja antaa katsojalle assosiaatioita. Kirjan lopussa on luettelo kaikista Suomiartin jäsenistä (106).

Marja Siekkisen kirjoittama johdanto, lyhyt historiikki kuvaa valaisevasti yhdistyksen vaihteita ja merkitystä. Yhdistys perustettiin 1977

eli aikana, jolloin ruotsinsuomalaiset harrastuspiirit järjestäytyivät mm kirjallisuuden, kuvataiteen, teatterin ja arkistoinnin alalla. Näistä kuvataiteilijat olivat sittemmin vireimpien joukossa järjestäen taidekursseja, yksityisiä- ja yhteisnäyttelyjä, taidehuutokauppoja, ateljeevierailuja, retkiä ym. Viimeisen parikymmen vuoden ajan yhdistyksen puheenjohtajana on toiminut taiteilija, kalligrafi *Ulla Honkanen*, tulisielu, joka on laajentanut Suomiartin toimintakenttää. Yhdistyksen jäsenyys ja vuoden ruotsinsuomalaisen taiteilijan valitseminen ovat tukeneet monen harrastajan nousua kuvataiteen ammattilaiseksi Ruotsissa ja Pohjoismaissa.

Kuvataiteilijat ja kirjoittajat toimivat yhteistyössä. Kirjakauppa, kirjastot ja kirjakahvilat tarjoavat näyttelypaikkoja. Kuvataiteilijat kuvittavat kirjailijoiden teoksia, galleriat järjestävät kirjanjulkaisutilaisuuksia. Molempien taidelajien edustajat toimivat rinnakkain vuotuisilla *Ruotsinsuomalaisilla kirja- ja kulttuurimessuilla*. Seuraavilla messuilla (11.11.2017) nimetään jälleen uudet vuoden ruotsinsuomalaiset taiteilijat ja jatketaan merkivuoden juhlintaa.

Suomiart 2017 taiteilijamatrikkeli antaa selkeän käsityksen ruotsinsuomalaisten taiteilijoiden erilaisista taustoista ja taidetyyleistä, yhdistyksen vaiheista ja noususta sekä luovuuden ilosta. Tyylikäskantinen matrikkeli sopii erinomaisesti lahjakirjaksi taiteesta kiinnostuneille.

Irene Virtala

Henkilöstöuutisia

Marja Tiilikainen, vastaava tutkija, dosentti, FT

Aloitan Siirtolaisuusinstituutissa vastaavana tutkijana syyskuun alussa. Siirryn uuteen tehtävääni Helsingin yliopiston Sosiaalitieteiden laitokselta, jossa on juuri päätynyt ylijäisten somalialaisten perheiden arjen turvallisuutta Suomessa, Kanadassa ja Somaliassa käsittelevä akatemiaturkijan hankkeeni. Vuoden 2018 loppuun saakka johdan Helsingin yliopistossa vielä kahta monitieteistä tutkimushanketta, joista toinen on Suomen Akatemian rahoittama Transnasionaaliset muslimiavioliitot -projekti ja toinen Koneen säätiön rahoittama Nuoret muslimit ja resilienssi -hanke. Jälkimmäisen puitteissa tulemmme järjestämään Siirtolaisuusinstituutissa helmi-maaliskuun vaihteessa 2018 näyttelyn, jonka valmistelussa on mukana myös turkulaisia nuoria.

Taustaltani olen uskontotieteilijä. Olen julkaissut erityisesti arjen uskonnollisuuteen, maahanmuuttajanaisiin, ylijäisiin perheisiin, sekä kulttuurin, sairauden ja parantamisen yhteyksiin maahanmuuttokontekstissa liittyvistä kysymyksistä. Tutkimukseni on kohdistunut ennen kaikkea somalialaisten diasporaan.

Työni Siirtolaisuusinstituutissa on pysyvä, mikä antaa minulle mahdollisuuden osallistua pitkäjänteisesti instituutin tutkimus- ja julkaisutoiminnan edelleen kehittämiseen. Oman tutkimustyön ja asiantuntijatehtävien ohella tehtäviini kuuluu mm. uusien tutkimushankkeiden suunnittelu ja niiden johtaminen. Odotan innolla yhteistyötä uusien työkavereiden ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa!

Työni Siirtolaisuusinstituutissa on pysyvä, mikä antaa minulle mahdollisuuden osallistua pitkäjänteisesti instituutin tutkimus- ja julkaisutoiminnan edelleen kehittämiseen. Oman tutkimustyön ja asiantuntijatehtävien ohella tehtäviini kuuluu mm. uusien tutkimushankkeiden suunnittelu ja niiden johtaminen. Odotan innolla yhteistyötä uusien työkavereiden ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa!

Tietopalvelupäällikkö Jouni Korkiasaari jää eläkkeelle

Siirtolaisuuden tietopankki Jouni Korkiasaari siirtyi eläkkeelle syyskuun alussa. Jounin ura alkoi instituutissa vuonna 1980, ensin tutkijana, mutta vähitellen Jounin tehtävät muuttuivat lisääntyvässä määrin tietopalvelun suuntaan.

Jounin toimenkuvan olikin monipuolinen: sukututkimuksen, kirjoittamisen ja esitelmöinnin myötä Jounista on tullut käsite suomalaisessa siirtolaisuustodellisuudessa: ei liene sellaista lehteä ja lehtimiestä (-ja naista), tai tutkijaa, joka ei olisi jossain vaiheessa Jounin puoleen kääntynyt.

Jouni on myös erinomainen tutkija ja tietokirjailija. Klassikkona voidaan pitää hänen jo kauan sitten loppuunmyytyä teostaan Suomalaiset maailmalla. Samoin hän kirjoitti instituutin kuusiosaisen siirtolaisuushistoriasarjaan Ruotsia koskevan osuuden yhdessä Kari Tarkiasien kanssa. Jounin siirtolaisuuteen liittyvät luentosarjat ovat yliopistolla jo käsiteluennoilla käsitellään muuttoliikkeen moninaisuutta. Luen-

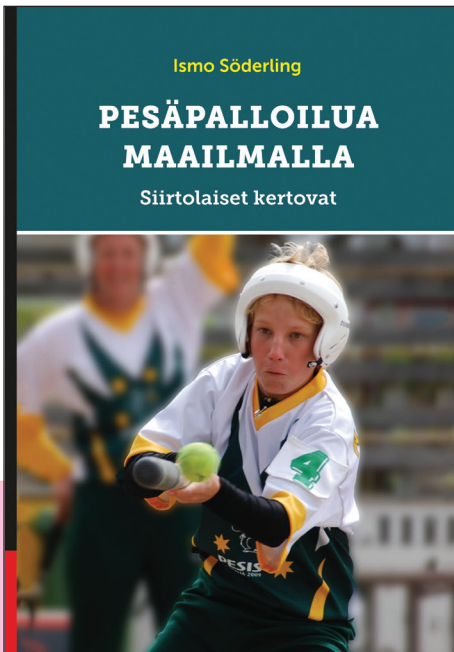
not käytyään monelle kuulijalle tulee deja vu -ilmiö: monessa suhteessahan siirtolaisuudessa historia toistaa itseään. Tuntemalla siirtolaisuuden lainalaisuudet ja historian on myös helpompi ymmärtää vaikkapa tämän päivän maahanmuuttoon liittyviä erityiskysymyksiä.

Siirtolaisuustutkimuksen ja -dokumentaation kannalta on onnenpotku, että Jouni siirtyy eläkkeellä vahvistamaan instituutin emeritus-poolia, johon tällä hetkellä kuuluvat Hannu Katajamäki ja Ismo Söderling. Ulkosuomalaisiin liittyvä tietokirja odottaa tekijäänsä, Jouni taitaa jo teroittaa kyniään.

Mutta eläke ei ole eikä saa olla vain työtä. Perhe eli vaimo Leena ja lapset lapsenlapsineen ovat Jounille hyvin tärkeitä – koiraa unohtamatta. Siirtolaisuusinstituutti kiittää Jounia lämpimästi menneistä vuosista ja vuosikymmenistä.

Uusi
julkaisu

Julkaisu on saatavilla:
<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Ismo Söderling

Pesäpalloilua maailmalla – Siirtolaiset kertovat

Pesäpalloa sanotaan syystäkin Suomen kansallispeliksi. Vaikka ensimmäiset pelit käytiin pian itsenäistymisemme jälkeen, ovat pesäpallon juuret vuosisatojen takana. Maassamme pelattiin kymmeniä erilaisia pallopelejä 1800-luvulla. Jo Aleksis Kiven Seitsemässä veljeksessä lyödään kartuilla kiekkoa. Tunnetuin pallopelejä 1800-luvulla oli kuningaspallo. Tämä peli oli Lauri "Tahko" Pihkalalle hyvin tuttu.

Suomen itsenäistyttyä Tahko Pihkala halusi pelin, joka kehittäisi monipuolisesti fyysisiä ominaisuuksia ja olisi myös taktisesti vaativa. Soveltaen eri kotimaisten pallopelien ja amerikkalaisen baseballin parhaita puolia hän kehitti pesäpallon 1920-luvun alussa. Suomi oli pesäpallon syntyaikoina kansalaissodan jälkeen jakautunut, ja Tahko Pihkala halusi yhdistää kansaa omalla pelillään. Tässä hän onnistuikin.

Suomesta on maamme itsenäisyyden aikana muuttanut ulkomaille lähes miljoona henkeä. Mukanaan he ovat vieneet pesäpallon, jota on pelattu ja pelataan edelleen useilla mantereilla. Aikojen kuluessa säännöt ovat hieman eriytyneet, mutta pelin idea Tahkon esittämällä tavalla on säilynyt. Joissain maissa peli-into suomalaisten keskuudessa on hiipunut, toisissa maissa taas uusien sukupolvien ja paikallisen kantaväestön innostuminen on pitänyt pelin hengissä. Kirjassa tarkastellaan maittain peliä ja myös siihen liittyviä kulttuurisia eroja. Suomessa tiukan pelin jälkeen lähdetään usein kiukusta puhisten kotiin, mutta ulkomailta joukkueet saattavat mennä yhdessä grillaamaan ja keskustelemaan pelitapahtumista. Eikös urheilun tarkoituksena olekin yhdistää eikä erottaa?

Julkaisuja 15. Siirtolaisuusinstituutti 2017. 166 s.

Hinta 20 € + toimituskulut

Vieno Zlobina

Heidän ihanteensa murskattiin

Tyttären tarina Säde-kommuunasta Neuvosto-Karjalassa

Pienenä tyttönä suomalaisten vanhempiansa mukana Cobaltista Kanadasta Neuvosto-Karjalaan muuttanut Vieno Zlobina kertoo suomalaisen ihanneyhteisön, Säde-kommuunan, tarinan sen perustamisesta kommuunan kukoistuksen aikaan ja edelleen lopulliseen tuhoon. Vienon perhe ja muut Säteen kommunaarit kuuluivat siihen noin 6500 suomalaisen joukkoon, joka 1920-30-lukujen aikana muutti Pohjois-Amerikasta Neuvostoliittoon rakentamaan sosialistista yhteiskuntaa. Lupaavan ja täynnä intoa olevan alun jälkeen muuttajat joutuivat kohtaamaan neuvostoyhteiskunnan terrorin. Säteen miespuolisista kommunaareista vain kaksi selvisi noista ajoista hengissä. Säteen tarinan ohella Vieno kertoo suomalaisesta Neuvosto-Karjalasta, jonka elon kaari noudatteli samaa rataa Säteen tarinan kanssa. Kukoistusta seurasi kovaotteinen loppu.

Julkaisuja 7. Siirtolaisuusinstituutti 2017. 116 s.

Hinta 20 € + toimituskulut

Vieno Zlobina

Their Ideals Were Crushed

A Daughter's Story of the Säde Commune in Soviet Karelia

As a young girl, Vieno Zlobina moved with her parents from Cobalt in Canada to Soviet Karelia, and tells the story of an idealistic Finnish community, the Säde Commune (säde means 'ray of light'), from its foundation, through the years when it flourished, to its final destruction. Vieno's family, like all the members of the Säde Commune, belonged to a wave of around 6500 people who left North America for the Soviet Union in the 1920s and 1930s, to build the new socialist society. After an enthusiastic and promising beginning, the migrants gradually came face to face with the Soviet regime of terror. Only two of the men in the original community survived. Parallel with this history, Vieno tells the wider story of the Finnish Soviet Republic in Karelia, a story which traces the same arc as that of the Commune: a flourishing beginning, and a violent end.

Publications 8. Migration Institute of Finland 2017. 115 p.

Price 20 € + delivery costs

